

Антологија

СРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ

Љубомир Симовић

ЧУДО У „ШАРГАНУ”

„Антологија српске књижевности“ је пројекат дигитализације класичних дела српске књижевности Учитељског факултета Универзитета у Београду и компаније Microsoft®

Није дозвољено комерцијално копирање и дистрибуирање овог издања дела. Носиоци пројекта не преузимају одговорност за могуће грешке.

Ово дигитално издање дозвољава уписивање коментара, додавање или брисање делова текста. Носиоци пројекта не одговарају за преправке и дистрибуцију измењених дела. Оригиналno издање дела налази се на Веб сајту www.ask.rs.

Антологија
СРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ

Љубомир Симовић

ЧУДО У „ШАРГАНУ”

Садржај

I СЛИКА.....	3
II СЛИКА.....	37
III СЛИКА.....	56
IV СЛИКА.....	71
V СЛИКА.....	99
VI СЛИКА.....	119
VII СЛИКА.....	138

ЧУДО У „ШАРГАНУ”

ЛИЦА

ИКОНИЈА, власница приватне кафане „Шарган”, негде на београдској периферији; удовица, држећа, у свему искусна

ГОСПАВА, држи радњу за отварање рупица; у слободном времену испомаже се радећи као „анимирка” у кафани „Шарган”; тридесетак година, али у лошем стању

ЦМИЉА, према потреби: шанкерка, келнерица, куварица, судопера; пре два-три месеца дошла са села; близу двадесет година

АНЂЕЛКО, звани „Ђора”, лопов, нешто преко тридесет година

МИЛЕ, старији човек, представља се као активиста

СТАВРА, средовечан, повучен, стално чита новине

ПРОСЈАК, невероватно стар

СКИТНИЦА, преко шездесет година, помало изгубљен

ЈАГОДА, девојка из унутрашњости, око двадесет седам година; одевена, по свом схватању, модерно; могла би да одговара опису Вукосаве, који Скитница даје у првој слици

ВИЛОТИЈЕВИЋ, човек са говорнице

ИСЛЕДНИК

МАНОЈЛО, капетан IV пешадијског пука „Стеван Немања”, Дринска дивизија, Прва армија

ТАНАСКО, редов у истој јединици

Догађа се хиљадудеветстошездесетинеке године, у кафани „Шарган”, испред ње, и на оближњем периферијском гробљу.

За све време представе пада киша.

Пауза после треће слике.

I СЛИКА

(Кафана „Шарган”. Напољу, на неком плацу, друг Вилотијевић држи говор, чије се невезане реченице чују у кафани само онда кад неко отвори врата. Миле, који напољу слуша говор, повремено улази и коментарише оно што је чуо. Ставра седи и чита новине, наизглед потпуно незаинтересован за оно што се напољу догађа и говори.)

МИЛЕ:

Сјајан говор! Ама све теза за тезом!

Чујете како човек говори?

ЦМИЉА:

Прича двасата, а не каже шта оће!

ИКОНИЈА:

Је л он то мисли на дивљу изградњу?

МИЛЕ:

Није, то је поводом неке инвазије,

и оружане интервенције!

ИКОНИЈА:

Ја чујем помиње неко рушење...

МИЛЕ:

Рушење јесте, али објеката!

ИКОНИЈА:

Ааа!

ЦМИЉА:

Све је то лепо и фино,
ал мене чекају нолики судови!

ЈАГОДА:

А лепо су украсили трибину!

МИЛЕ:

Одлична говорница!

ИКОНИЈА:

Прикуцали и ћилим!
Сигурно да је драгачевски, ручни рад!

А и прилично велика посета!

МИЛЕ:

Људи дошли и колективно, с предузећем!

Немате ви појма
колики је то мозак и капацитет!

СТАВРА:

Шта би с том ракијом?

ИКОНИЈА:

Цмиљо, чујеш ваљда!
Не могу да зинем од овог кутњака!

МИЛЕ:

Ја га и лично познајем,
знам га још из предратног периода,

био је он и онда велика зверка,
ал илегално,
што је и морало у оним условима!

СТАВРА

(Цмиљи, која му доноси ракију).

Новине опет о летећим тањирима!

ЦМИЉА:

Мислиш да има људи на другим планетама?

СТАВРА:

Дај Боже да има!

ЦМИЉА:

Што дај Боже?

СТАВРА:

За нас би добро било ако има!

ЦМИЉА:

Не знам због чега добро!

СТАВРА:

Лакше је кад се зна
да постоји и нека друкчија памет!

ЦМИЉА:

Ја кад на то помислим, сва се најежим!

(Враћа се за шанк)

МИЛЕ:

Овај друг Вилотијевић, са говорнице!

Зајдно смо ишли у занатлинску,

били смо сјајни другови,

пар екселанс!

ИКОНИЈА:

Какав пар?

СТАВРА:

Лепо ти човек каже: пар екселанс!

ИКОНИЈА:

Види ти њих!

ЈАГОДА

(Цмиљи):

Изврше они реорганизацију, претумбацију,

пробаце ме у трећу смену!

А знате шта је трећа смена, робија!

Ноћу радиш, дању спаваш,

не зна ти се ништа, никакав ред,

ништа немаш од живота,

увече нигде ниси пристала, мораш на поса!

А тај се појави у најкритичнијем моменту!

Тај што сам вам причала, тај профисор!

Ноге ми се осекле кад ме запресио!

Венчаћемо се петнајстог овог месеца!

Нема више треће смене, ево им шипак!

А купио ми свилени веш, код Митића,

црно и розе, много даје на мене!

ЦМИЉА:

Бога ми, фино се понео, нема шта!

ЈАГОДА:

Понаша се крајње културно!

Доста је само да чујете

како уме лепо да се изражава!

ЦМИЉА:

Много значи када је човек школован!

ЈАГОДА:

Ал још ви не знате целу причу!

Само да видим имам ли времена; имам.

Купио ми и овај ручни сат, Хелветија.

Тај мој профисор, вереник,

има стрину чак у Канади, замислите!

А она у тој Канади има фабрику, знате!

А, не било вам примењено,

та стрина стара, и плус болесна,

то ће знате бити огромно наследство!

А, што је најважније,

пореклом стара београдска породица!

Кућа у Крунској,

башта са стакленим куглама разних боја,

лигештули, кипови, књиге, шимшир!

ЦМИЉА:

А ја на Репишту, приземље,
да вам не причам у каквим условима!
Ни трунке конфора!

ЈАГОДА:

Ал ћемо се преселити у ту Канаду,
пријавићемо, знате, и стални боравак!

ЦМИЉА:

То вам је преко света!
А шта кад се разболите, никог свог!

ЈАГОДА:

Немам ни овде никога, ионако!

МИЛЕ:

Јесте чули шта каже?
Има да наступе промене,
корените, у све поре живота!

СТАВРА:

Оџачари ће добуку бела,
а болничари црна одела!

ИКОНИЈА:

Ођу дизлудим од овог кутњака!

ЈАГОДА:

А и шта ћете, морамо због те фабрике!
Стрина му стално пише да дође,

нема никога ближег да му остави!

А он!

Има дилему пошто је организован,

а мораће да буде капиталиста!

Каже да ноћу не спава од дилеме,

пуца му глава од дилеме,

толики је карактер!

ИКОНИЈА

(провиривши кроз врата):

Вала, да продаје прокисо сир,

провриштало вино,

и лубенице дебелкоре,

па не би моро баш толико!

МИЛЕ:

Не треба тако гледати на ствари!

ЈАГОДА:

А не може тек тако фабрику у океан, је л?

На концу конца, то је милионска вредност!

МИЛЕ:

Где би ми данас били са развојем

да нам је више оваквих кадрова!

СТАВРА:

А што ти не уђеш, чује се и одавде?

МИЛЕ:

Јес, па да помисле да нисам присутан!

ЈАГОДА:

Има и уплату за фићу делукс,
ал тамо ћемо гледати нешто комотније!

ИКОНИЈА:

Да то не буде неки коштаплер?

ЈАГОДА:

Он је високо изнад тога!
Истина, мало је старији, фарба бркове,
ал не може се и јаре и паре одједном!
Човек треба да буде реалан!
За свадбу, замислите, спрема штампане позивнице,
златотисак, надам се да сте чули!

ИКОНИЈА

(Цмиљи):

А парадајз не силази испод седамсто!
Ујтру да пораниш, а не ко прошли пут!
И не мораш одма тап код првог,
него мало обиђи, протегли ноге,
маниши, кажи киси, кажи увело, буђаво,
цењкај се, закерај, зановегај, тако се ушпара,
а не од прве на кантар!

ЈАГОДА:

Видим да сте у послу.

ИКОНИЈА:

У кутњаку ми као бургија!

Ко да ме чела ујела право у живац!

Нађиде ми оне комовице, да држим!

ЈАГОДА:

Треба да се нађем с вереником,

чекаће ме на углу Кондине,

излазимо на неку вечеру, са таксијем!

А пре тога морам још и на станицу,

шаље ми цимерка пакет са гардеробом!

А ево и киша, видите, како пљушти!

Колко вам имам?

ЦМИЉА:

Седамсто.

ЈАГОДА:

Колко је народа!

Треба се кроз ову масу пробити!

МИЛЕ:

Ја с човеком стојим овако!

Ишли смо зајдно у занатлинску,

шапто сам му „Отаџбину” од Ђуре Јакшића!

„И овај камен земље Србије...”

ЈАГОДА:

Пусти сад тај камен, оћу да прођем!

(Излази)

МИЛЕ:

Код њега улазим без лектимације!
Њему је астал препун телефона,
па артије, све сами материјали,
и то умножени, шапирографисани!
Могу да ти израдим и пензију,
и дечи додатак, и инвалиду, и пасош,
и кредит, и стан, само ми кажи колики!
Могу да ти пролонгирам док трепнеш!

(Улази Госпава)

ГОСПАВА:

Шта се овај волико раскокодако?
Дајте ми нешто да попијем!

ЦМИЉА:

Шта ћеш?

ГОСПАВА:

Шта било, само нека је дупло!
Вечерас мало гостију!

ИКОНИЈА:

Сви на митингу!

ГОСПАВА:

Зар онај тамо још говори?

ИКОНИЈА:

Говори, говори,

а нема појма колко то мене кошта!

МИЛЕ:

Добра ова Госпава, кад је погледаш!

СТАВРА:

За мој укус је мало превише кабаста!

МИЛЕ:

Нема женске док није карађорђуша!

ГОСПАВА:

Ша је, да је, мени лако није

опслужити наке муштерије!

Један тули светло, пали свећу,

други тражи да глумим да нећу!

Један сипљив, а други ме сколи:

јеси л скоро била на контроли?

Поднела сам сезонце, војнике,

срчане и плућне болеснике,

ђубретаре који тегле канте,

мајсторе, теренце, дилетанте,

поднела сам кочничаре, клинце,

Нишлије, Враћанце, Крчединце,

и у маси, а и појединце!

Поднела сам лежећки, и сногу,

списак би се наслаго до крова!

Ал то више трпети не могу!

ИКОНИЈА:

Све се може кад зашупти лова!

ГОСПАВА:

И јес ми велика лова!

Једном, ко двапут за биоскоп!

А сутра, вала, нећу ни радњу дотварам!

Могу једном и нешто за своју душу!

ИКОНИЈА:

Чудо то?

ГОСПАВА:

Досадило ми стално отварање рупица!

А и један векавејац, воскар, има опела,
води ме на ручак, у „Венецију”, земунску!

Треба и вечерас да се нађемо!

Ко зна шта би све могло диспадне!

ИКОНИЈА:

Не липши магарче до зелене траве!

ГОСПАВА:

Боље мало погледни ову бразлетну!

Шта кажеш, а? Он ми купио!

ЦМИЉА:

Стварно је прекрасна!

ГОСПАВА:

Платио седам иљада!

ИКОНИЈА:

То се на вашеру накило продаје!

ЦМИЉА:

Вамо лупају, изгледа имаш муштерију!

ГОСПАВА:

Немам времена ни за цигаретпаузу!

Ал теби ово да кажем:

оне мишеве дискотиш како знаш!

Гребу под креветом, не могу да се коцентришем!

(Излази)

МИЛЕ:

Јеси видо

како прави гримасе дупетом?

ЦМИЉА:

Црнога ли јој леба, бого мој!

МИЛЕ:

Зову те неки напољу, оће да наруче!

ИКОНИЈА:

Фала Богу!

Спремде ми то за кутњак, оћу дизлудим!

(Излази)

СТАВРА:

Народ огладнио слушајући!

(Улази Просјак. Дроњав, прљав, улепљене велике косе, брадат, невероватно стар. О конопцу, везаном око великог исцепаног капута, виси му лимено лонче. У руци држи неку најлон кесу. У првом тренутку се осврће око себе, не знајући коме да се обрати.)

МИЛЕ:

Слабо ви ово слушате, видим ја!

А на тапету су кардинални проблеми!

Чујте аплаузе!

СТАВРА:

Је л ти то вичеш да ми чујемо,

или да чују они напољу?

ПРОСЈАК:

Петнес мува банка,

три глисте банка,

ровци су две банке по комаду!

ИКОНИЈА

(улазећи):

Волики пљусак!

Да оће да каже нешто о дивљој изградњи,

да знам што слушам!

МИЛЕ:

Не треба на то гледати тако уско!

ПРОСЈАК:

Муве су зунзаре, и то првокласне,

урањене, длакаве, зелене,

преливају се у златно,

у свим нијансама!

ИКОНИЈА:

Продајеш мамце?

ПРОСЈАК:

Мамце, и то одличне!

Муве, глисте, ровци...

ИКОНИЈА:

Ма склони то,

не мораш да ми показујеш!

Је л би то могло ђутуре,

а плаћање да буде у натури?

ПРОСЈАК:

Није да не би могло...

ИКОНИЈА:

Шта кажеш, да ти дадем вечеру,

имам пасуљ са свињским ушима, савршен,

и парадајсалату,

плус једно ладно јагодинско?

Је л важи?

ПРОСЈАК:

Није да не важи...

ИКОНИЈА

(Цмиљи):

А ти спреми двапут шкембиће,

два пива, и две купусалате!

Теби ћу ја да наспем!

МИЛЕ:

Чу ли је, леба ти?

Комплет вечера за шаку глиста и мува!

Је л она блесава?

СТАВРА:

Није жена блесава, него варује!

Помислиш просјак, најуриш га и шупираш,

а све ти после по кући прокисне!

МИЛЕ:

Који бог да ми прокисне?

СТАВРА:

Кажем на пример!

МИЛЕ:

Што смо ти ми заостали!

ИКОНИЈА:

Зар немаш ништа боље да обучеш?

Видиш ли ову кишетину?

ПРОСЈАК:

Мени је овај капут одличан, шта ће ми боље!

Џепова имам тачно седам, колко ми треба!

У овом џепу држим парче канапа,

за привезивање одваљеног пенцета.

У овом флашицу, служи за држање течности.

У овом, видиш, блокеј, лула, дугмета.

А у овом овај велики ексер!

ИКОНИЈА:

Шта ће ти тај ексер?

ПРОСЈАК:

Тај ти је ексер овом капуту чивилук!

ИКОНИЈА:

Ти си практичнији него што изгледаш!

ПРОСЈАК:

А гледај ове друге џепове:

у овом држим резерву, лукац и леб,

у овом овде иглу и, видиш, конач,

а у овом ово парченце сапуна!

Седам џепова, то је човеку таман!

А осми би могло све да упропасти!

ИКОНИЈА:

Што да упропасти?

ПРОСЈАК:

Да имам и осми, не би могло да тренем!

Стално би смишљо чиме ћу да га напуним!

ИКОНИЈА:

Видим ја да се теби пресипа!

Ајде вамо у кујну, бићеш комотнији!

ПРОСЈАК:

А каква је оно предикаоница напољу?

ИКОНИЈА:

Паз ти шта говориш, језик пресеко!

Не навлачи ми несрећу на кафану!

Понеси ову флашу!

(Излазе)

ЦМИЉА:

А је л ти верујеш да чуда стварно постоје?

СТАВРА:

Наопако кад не би постојала!

ЦМИЉА:

Што наопако?

СТАВРА:

А у шта би се човек иначе надао?

Има таквих несрећа у животу,

да се само у чудо можеш надати!

ЦМИЉА:

Далеко било!

(Цмиља се враћа за шанк. Миле улази, узима столицу, ставља је крај одшкринутих врата, и тако наставља да слуша говор.)

СТАВРА:

А и ти уђе?

МИЛЕ:

Па ваљда видиш колики је то пљусак!

СТАВРА:

А онај тамо не прекида?

МИЛЕ:

Наравно да не прекида!

Издржи он и много веће околности!

СТАВРА:

Стоји на говорници

и одолева природним појавама!

МИЛЕ:

Како ти то мислиш?

(Враћа се Иконија)

ЦМИЉА:

Ево ти комовица, стави на кутњак!

ИКОНИЈА:

На кутњак?

Боже ме прости, па мене сасвим престало!

Нисам ни опазила!

Живота ми, ко руком однето!

Дајде наруџбину за оне напољу!

ЦМИЉА:

Шта оно беше?

ИКОНИЈА:

Рекла сам два пива, али ладна!

Колики пљусак,

срећа што сам прекрила терпапиром!

ЦМИЉА:

Јеси чула,

удаје се за профисора, а радница!

Дако једаред и мене сунце огреје!

ИКОНИЈА:

И двапут шкембиће!

Толике су се поудавале,

па је л их огрејало?

ЦМИЉА:

Само ја кад би се удала, видела би!

ИКОНИЈА:

Нема ко да те бије и да те газе,

немаш коме да ринташ и да рмбачиш!

(Улази Скитница, отресајући кишу са шешира)

ЦМИЉА:

Да једном и ја имам нешто сигурно!

ИКОНИЈА:

Сигурно ко врбов клин!

И две купусалате!

Од брака нема сигурнијег робијања!

Шта бисте ви, што не седнете, има где!

СКИТНИЦА:

Само би нешто да припитам.

ИКОНИЈА:

Сачекајте док послужим.

ЦМИЉА:

Има и брак из љубави!

Обадве купус?

ИКОНИЈА:

Обадве.

Па шта из љубави, и то се офуца.

Сваки дан исто тело,

исте речи, исто дисање,

да ти се смучи!

Пива два сам ти казала!

ЦМИЉА:

Мени се богме не би смучило,

ја би то друкчије!

ИКОНИЈА:

Свако мисли да ће друкчије!

Дај те шкембиће!

И не мораш увек палац думочиш!

Рекла сам ти икс пута!

(Излази)

ЦМИЉА:

Дако ми чудо нанесе неку прилику!

А ви шта рекосте шта ћете?

СКИТНИЦА:

Ништа, само нешто да питам.

Боже, колика кишетина!

А ово напољу изгледа неки митинг?

ЦМИЉА:

Аха. Говори неки Вилотијевић.

Била му слика у новинама штампана.

СКИТНИЦА:

Има да покисну.

Много света, једва сам прошо довде.

Него ово ме занима.

Да л вам је некад свраћала једна висока,

отресита, крупна, коса црна ко зифт?

Зове се Вука, Вукосава. Пречанка.

ЦМИЉА:

Не би баш могла да се сетим.

Ту сам од скоро.

Боље причекајте газдарицу, па питајте.

Треба да расклоним чаше.

(Прилази Милету)

Мого би нешто једанпут и да наручиш!

СТАВРА:

Видиш да је човек заспо!

ЦМИЉА:

Шта он мисли, да ђабе седи у сувом?

СТАВРА:

Не питах те одакле си.

ЦМИЉА:

Из Кремана, код Ужица.

Иконијина земљакиња.

СТАВРА:

Како да не знам Кремна, лепо село!

Видо сам из воза, кад сам ишо за Вишеград.

Чини ми се има и нека стругара.

ЦМИЉА:

Има.

СТАВРА:

Било би лепо живети у Кремнима!

Што урадиш, можеш да опипаш,

да избројиш, да измериш, да покажеш!

Уметрена дрва, окречен јабучар!

Или направиш рецимо кола!

А точкови још миришу на храстове!

Изађеш прёткућу,

што си урадио ту је, види се, расте,

знаш чему служи!

Видиш у чему си провео живот!

ЦМИЉА:

Да је мени да имам транзистор,
душек што се надувава,
кревет на склапање и расклапање!
Па димам каду, и купатило, сплочицама,
па телевизију, па акобогда и ауто,
да будем удата, да изродим децу законски!
А деца да ми дипломирају,
да раде неки писмен посо, ко људи,
па да се друже синтеле
генцијом!

МИЛЕ

(пробуди се):

Ја се од таквих ставова ограђујем!

(Поново заспи; враћа се Иконија)

СКИТНИЦА:

Да вас питам.

Сад баш кажем овој вашој, за шанком.

Да л вам је свраћала једна, зове се Вукосава,

очи црне, пунђа, метар и осамдесет?

Висока, крупна, коса црна ко зифт.

А Ш не може да каже сасвим чисто, него шушка.

Каже: шубара, шума, шаша, шишти, шебој,

шустер, Шуњеварић.

Каже: Шабац, шуногла, шустикла, шибица, штоф.

ИКОНИЈА:

Ви то ко из буквара, Боже ме прости!

Сигурно би се сетила, да сам је видла.

Познајем сваког у фасу.

Ето и ви. Дошли сте први пут,

а да вас видим кроз десет година, знала би.

Дајде две ђуроваче!

СКИТНИЦА:

Требало је да се венчамо четрешесте.

ИКОНИЈА:

Не знам шта да вам кажем!

СКИТНИЦА:

Муж јој био предратни поднаредник.

Умро у Немачкој, у заробљеништву.

ИКОНИЈА:

Стварно не знам.

Морам да однесем ове ђуроваче.

(Излази)

СКИТНИЦА:

А ја се напротив вратио из рата.

Имо сам чин, био старији водник,

па ме по тој ОСНОВИ распореде

на ту пољопривредну економију.

Тако се и упознамо.

ЦМИЉА:

Оћете мало да се помакнете, извинте,
добришем...

СКИТНИЦА:

Радила она ту ко куварица.

А нека родна година,
родило КО пред неку несрећу!
јесен, браће шљива, кување пекмеза!
Шљиве маџарке, пожегаче, белошљиве, раношљиве,
дудови бели и црни!
Све ти то ждребио, стеоно, скотно, супрасно,
трудно!

Што се сад стотини тад се иљадило,
што се сад близни тад се тројанило!

ЦМИЉА:

Сад се слободно наслонте, обрисано је!

СКИТНИЦА:

Буранија приткара, путерка, без конаца,
а после вечере диња церовача!

Или кнедле са шљивама, уваљане у семпрезлу!

Била је стварно одлична куварица!

ИКОНИЈА

(улази):

А ви још ту?

СКИТНИЦА:

Баш причам о тој истој Вукосави.

Кажем, била је одлична куварица!

Јела чорбаста, теставна, пиле у ајмокцу,
колачи издашни, а пите јој се јуфкијају!

Пита сирњача, гужвара,
савијача, бундевара, кромпируша!

А кад она умеси гибаницу!

Није било такве гибанице
од Ваљева па до Ивањице!

ИКОНИЈА:

Мора да сте нешто имали,
кад је толико фалите на сва уста!

СКИТНИЦА:

Лето у јеку, путеви прашњави,
за облаком се распрело сунце!

До подне Петровдан,
од подне Павловдан!

Ладовина испод облака!

А Вукосава...

Сунча се, чеше бутку каранфилом...

Сунце јој греје сваку пегу на леђима...

Река... паучина... тегла са медом... свитац...

риба... чаша воде... њена нога...

у свему ко да сија делић...

СТАВРА:

Бога?

СКИТНИЦА:

Извините, ја то... Све то наравно утиче...

Дан по дан, и тако ти она остане...

И то догурала све до четвртог месеца!

ЦМИЉА:

То је Бога ми прилично касно!

СКИТНИЦА:

Уапсе ме баш негде пред венчање.

Принципијелно неслагање, таква су била времена.

Добио седамнес месеци, одлежо петнес.

ЦМИЉА:

А она, та ваша?

Је л се породила, или је абортирала?

СКИТНИЦА:

Немам појма!

ИКОНИЈА:

Па јесте л ишли на ту економију, после?

СКИТНИЦА:

Ишо сам лане, али се нико не сећа.

ИКОНИЈА:

Лане? Баш сте се рано сетили!

И сад на основу чега да је нађете?

После толико година, еј!

СКИТНИЦА:

Шта ћу, путујем, распитујем се.

Волела је кафану,

зато је и тражим највише по кафанама.

Висока, крупна, коса црна ко зифт.

А кад треба да каже Ш, почне да шушка.

Не каже: шаша, него: шаша!

И не каже: шишмиш, него: шишмиш!

Сигурни сте да није свраћала?

ИКОНИЈА:

Побогу, човече, па нисам блесава!

Кажем вам да би се сетила да јесте!

СКИТНИЦА:

Ако се деси да некад случајно наврати,

немојте ништа о мени да помињете!

Оћу да је изненадим!

Само испитајте, онако изокола, као случајно,

где живи, и то.

Ако вам није тешко.

ИКОНИЈА:

Што да ми буде тешко!

Могли сте нешто и попити, док стојите!

СКИТНИЦА:

Други пут.

А нисам вам за пиће, имам јетру.

Немојте да заборавите.

А ја ћу још да навратим...

(Излази)

ИКОНИЈА:

Сви се они сете кад оматоре!

ЦМИЉА:

Докле овај мисли овде да спава?

ИКОНИЈА:

Боље да спава, него да чапљезга!

ЦМИЉА

(пришла вратима, отворила их, слуша. Затим их затвара):

Чујеш ли овога напољу, молим те!

ИКОНИЈА:

Баш ме занима докле ће!

СТАВРА:

Да говори на струју,

ми бисмо овде у мраку седели!

(Улази Госпава)

ИКОНИЈА:

Шта је, Госпава, зар већ готово?

ГОСПАВА:

Доста је, вала, и било!

И то под оваквим условима!

Знаш ли ти шта је ово?

Мишја раж!

А знаш ли где је израсло?

Испод кревета!

ИКОНИЈА:

Па шта онда?

ГОСПАВА:

Шта онда!

(Из кујне улази Просјак)

ИКОНИЈА:

Јеси вечеро? Шта каш за пасуљ?

ПРОСЈАК:

Одличан!

Не би вам га заборавио

ни кад би ми круна синула с главе!

ГОСПАВА:

И јес ти глава за круну, нема шта!

Рођен си да засветлиш,

ко неко тамо ваше величанство!

ПРОСЈАК:

Понекад засја и оно од чега се не надаш!

ГОСПАВА:

Не знам ко ће, ако ти нећеш!

ПРОСЈАК:

Ти прво погледај себе, па онда друге!

Запела си да пришијеш осми џеп!

А осми џеп, то су велика уста!

Гута куће, гута људе, гута главе!

Паз да и тебе не прогута!

ГОСПАВА:

Имам ја џеп, да ти не кажем какав!

Да уђеш, да ти се не виде ни блокеји,

акамоли круна!

ПРОСЈАК:

Само се ти надимај, само граби!

Ал да упамтиш:

биће мишја рупа за дукат!

ГОСПАВА:

Море, шибе отале!

ПРОСЈАК:

Терај ме, терај, идем!

Ал немој да се зачудиш

ако ме зовнеш, а ја се не одазовем!

(Излази)

ГОСПАВА:

Шта ти још нећеш овде да накотиш!

ИКОНИЈА:

Добро ти човек и каже,

прво погледај себе!

ГОСПАВА:

Испод креденца, иза ормана, иза шпорета,

све мишје рупе!

Није онда ни чудо што мишје цвеће!

На тавану мишеви, у зидовима мишеви,

испод патоса, у сандуцима, под креветом!

Жао ти да платиш мало мишомора!

Твоја кафана, твоја ствар!

Ал моје радно место,

оћу да буде чисто и испеглано

А не да се пресецам сваки час!

ИКОНИЈА:

Да л би још можда хтела и нешто од дамаста?

ГОСПАВА

(бесна, пришла је улазним вратима и отворила их):

Одиде да видиш!

Па овај напољу уопште нема публике!

ЦМИЉА

(прилази вратима):

Маса се сасвим разишла!

ГОСПАВА:

Нигде никога, а он прича!

СТАВРА

(и он је већ пришао вратима):

Отишли и они који су га попели горе!

ИКОНИЈА

(пришла је и она, гледа, крсти се):

Бог и душа,

њега је страх да престане!

(Сви излазе. У кафани је остао само Миле: спава, с главом на столу. На кухињским вратима појављује се Анђелко. Тешко храмље, подупире се батином. Посматра Милета, гледа према шанку. С муком се спушта на столицу. Враћа се Иконија.)

ИКОНИЈА:

Да ми је ко причо, не би му веровала!

Стоји и говори, а пред њим нигде никог!

(Примети Анђелка)

Ја морам да седнем!

Ђоро! јеси то ти?

Ниси ваљда побего?

АНЂЕЛКО:

Нисам, него амнестија!

(Затамњење)

II СЛИКА

(Кафана, после фајронта. Сви су отишли, светло је смањено. Иконија и Цмиља односе чаше и есцајг, преврћу столице на столове.)

ИКОНИЈА

(виче напоље, Анђелку):

Анђелко, чесма ти је у дворишту!

Има и струја!

(Цмиљи)

Мани мало том метлом, неће ти отпасти!

ЦМИЉА:

Колко су само блата нанели!

А и онај, што је у кујни вечеро!

Све неки с коца и конопца!

ИКОНИЈА:

Не греши душе, севап је!

Да није некад сарана, парастос, четресница,

ил задушнице, од чега би се наранио?

А не зна се шта носи дан, шта ноћ!

Ни ко ће коме да затреба!

Не знам шта је онај елебак поправљо!

Прозори опет не дихтују!

То после потри!

Заборавила сам Анђелку пешкир!

(Излази)

ЦМИЉА:

Да ми је димам неку собицу, собичак, макар

најмањи,

два са један, па и мање ако треба, ал нек је моје,

да накупујем суботом новина,

па до понедељка да не откључавам!

(Наставља да преврће столице и да чисти. На вратима се чује снажно лупање.)

ЦМИЉА:

Затворено је, фајронт!

ЈАГОДА:

Одринглавај! Помагај! Ако Бога знаш!

ЦМИЉА:

Ма ко је то?

ЈАГОДА:

Ја сам! Она! Од вечерас!

Она што се удаје! За профисора!

ЦМИЉА:

Што одма не кажете!

(Отвара врата. Улази Јагода, покисла, преплашена):

Куку, како си!

ЈАГОДА:

Добро! Да сам! И жива!

ЦМИЉА:

Па зар ви нисте с вареником?

ЈАГОДА:

Ма каквим! Вереником!

Видите! На шта вам! Изгледам!

Једва. Говорим. Видите. Немам. Даха.

ЦМИЉА:

Да вам донесем воду и коцку шећера?

ЈАГОДА:

Ма како! Коцку!

Дајте ви мени. Вињак. И то дупли!

ЦМИЉА:

Побогу, зашто тако дрхтите?

ЈАГОДА:

Саћете чути!

Пођем прво. На станицу. Девети колосек.

Кад ти се појави. Тај!

ЦМИЉА:

Вереник?

ЈАГОДА:

Опет ви. Вереник. Ма како вереник!

Него тај. Матори. Што напаствује. Девојке.

Манијак!

ЦМИЉА:

Куку мене! Прво поинте!

ЈАГОДА:

Јурио ме. И преко куфера!

А плусак! Ко из кабла! Ево, још пада!

Стиго ме. Стего за руку. Страшно.

Ко да је клештима.

Ево. Још ми се познаје. Погледајте.

Гледа ме. Ево овако! Избечено!

ЦМИЉА:

Немоте да ме препадате!

ЈАГОДА:

Види се лудило, ненормалан!

Да сте му само очи видели!

Ко да ме гледа варницама, а не очима!

ЦМИЉА:

И шта би?

ЈАГОДА:

Свашта, да не би света и милиције!

Оћу да вичем, да бежим, али се пресекла!

Срећом, неки људи, путници, увиђавни,

виде шта је, прискоче, викну милицију,

настане гужва, гурање, општи хаос...

ЦМИЉА:

Јесу га барем уватили?

ЈАГОДА:

Немоте да сте наивни!

Префригано је то!

Здимео, и то негде Карађорђево, па Сремском.

Упамтила сам му лице за цео живот!

Овако ми се урезало! Свака црта!

Маркантан!

Овај ме вињак сасвим повратио!

ЦМИЉА:

А зар се нисте нашли с вареником?

ЈАГОДА:

Закаснила. Сад идем да га нађем.

Прво свратила да се мало приберем.

Да ја пожурим, док није лепо и заспо.

Колко пљушти, има све редом диструне!

Лакуноћ!

ЦМИЉА:

Лакуноћ...

ЈАГОДА:

Причувајте се ви Београда!

Заринглаш се трипут, па опет ниси сигурна!

Да није било света и милиције,
сад би вам ја плivala негде у Дунаву,
силована и задављена!

(Иzлази)

ЦМИЉА:

Како ћу ја ноћас по мраку сама до Репишта?

ИКОНИЈА

(улази):

Коме си то отварала?

ЦМИЉА:

Лупала она профисорка!

ИКОНИЈА:

Која профисорка?

ЦМИЉА:

Она, што је узима онај профисор!

ИКОНИЈА:

Шта је хтела?

ЦМИЉА:

Напо је неки манијак, замисли!

ИКОНИЈА:

Њу онолику да нападне?

ЦМИЉА:

Једва је милицајци спасли!

ИКОНИЈА:

Манијак!

Ко да ми је она нешто па боља!

(Храмљући, улази Анђелко. Го је до појаса, истетовиран, једном руком се ослања о тојагу, другом се брише.)

АНЂЕЛКО:

Страшно колко нам смрде возови!

Препородило ме ово умивање!

ИКОНИЈА:

Више и не памтим кад сам путовала!

Откад сам Раденка саранила, нисам!

АНЂЕЛКО:

Како седну у воз, одма се изују,

па печено пиле у крило!

Истина, има и цица!

Чарапе црне, препуне белих рупа!

Прекупци, паприке, сељаци, свекрве, свашта!

Љуште кобасице, изракљују се на патос,

подригују, пљуцкају коске,

бришу масне прсте о тапацирунг,

чачкају зубе ноктима, шибицама,

причају где иду, од чега болују,

читају наглас рецепте, упуте, налазе,

плазе језик, мере температуру,

показују резове од разних операција...

ИКОНИЈА:

А и не питах те!

Што ти вучеш ту ногу?

АНЂЕЛКО:

Не знам, нешто ми скочило и поплавило.

Оволикачка гука, а и гноји се.

Кад притиснем прстом, остане бело,

а кад пустим, опет полако поплави...

А што ви мене тако фиксирате?

ЦМИЉА:

Каже Иконија да вас називају Ћора!

АНЂЕЛКО:

Па шта с тим?

ЦМИЉА:

Ништа, само се питам

што вас зову Ћора кад нисте ћорави!

АНЂЕЛКО:

Ћора, то је од ћорисања,

погрешно сте протумачили корен!

ЦМИЉА:

А зовете се, у ствари, Анђелко?

АНЂЕЛКО:

Анђелко.

ЦМИЉА:

Па лепше вам је име, него надимак!

АНЂЕЛКО:

Шта ћете, никад два добра зајдно!

ИКОНИЈА:

Је л те то боли?

АНЂЕЛКО:

Ово на нози?

Наравно да боли,

а и тешко се крећем.

Нигде не могу без штапа.

Дао би ђаволу душу да ме престане!

ИКОНИЈА:

Немој двапут да кажеш!

Шта ти је реко доктор у капезеу?

АНЂЕЛКО:

Шта да ми каже кад није ни видо!

Ја сам ти ово крио ко гуја ноге!

Начујем некако за ту амнестију,

а болесног ме, наравно, не би пустили!

А ти ме не питаш да л би ја нешто попио?

ИКОНИЈА:

Замаријала се, па и заборавила!

АНЂЕЛКО:

Дајде једно ладно пивце и љуту!

ИКОНИЈА:

А шта ћеш сад?

Мислим, за посо, и стан...

АНЂЕЛКО:

Важно је да сам се вратио у Београд!

Да ми је да све пијаце — Душановачку,

Бајлонову,

Јованову, Земунску, Палилулску,

Каленићеву, Сењачку, Цветкову,

Зелени венац —

да све то овде, нaстaл!

Са све пиљарима, домаћицама и тезгама!

ИКОНИЈА:

Нису то више пијаце као некад!

Све то сад прскано хемикалијама,

назор сазрело, назор обрано!

Ни купус, ни кромпир, ни јаја, ни цвекла,

нису ти више природног порекла!

АНЂЕЛКО:

Да ми је да препешачим

све од Земуна до Карабурме!

Па да попушим, сам, на Калимегдану!

Седим, пушим, гледам преко Саве

како је у Војводини облачно!

А у реку и у облаке

неко изручио чашицу клековаче!

ЦМИЉА:

Мора да је лепо,

ја још нисам стигла на Калимегдан!

Кажу да има и дивљих зверова, тигрова,

не би смела овако сама, безаштите...

АНЂЕЛКО:

Није то ништа, држе их у кавезима...

А после седнем код „Парка”,

точено пиво, с крагном, и погачице!

Па Кнез Михајловом!

Шетам, читам фирме, плакате, конзерве, флаше...

Распродаја купаћих костима!

У изложима поново кишни мантили!

Прошло лето!

ИКОНИЈА:

Док трепнеш, све те мимоиђе!

АНЂЕЛКО:

А после мало навратим и „Код коња”...

ИКОНИЈА:

Само ти фале још они дрогирани!

АНЂЕЛКО:

А „Код коња” омладина фина,

са сисама разних величина!

ИКОНИЈА:

Ни за зеру се ниси променио!

АНЂЕЛКО:

Кад се вратим у Београд,

па када увече изађем на улицу,

ко да сам изуо тесне ципеле!

Гладан сам смога, гладан бензина, галаме,

гладан трамваја, слободе, људи, свега!

Нигде ти нема ко у Београду, предвече!

Натенане, испред „Губеревца”,

мало црно и јагњећа цревца!

ИКОНИЈА:

Где рече цревца,

да л би ти нешто да можда презалогајиш?

АНЂЕЛКО:

А шта кажеш за једна јаја,

са сланином?

ИКОНИЈА:

Јаја имам одлична, и то сељачка!

Спремиде, Цмиљо!

АНЂЕЛКО:

Да се ја онда распремим,

док јаја буду готова!

(Излази)

ЦМИЉА:

Згодан овај!

ИКОНИЈА:

Није да га узмеш за пелцер!

ЦМИЉА:

Овако скинут, изгледа као анђео!

ИКОНИЈА:

Арханђео Анђама и Брадаило!

Репоња крилати!

ЦМИЉА:

Нисам га виђала.

ИКОНИЈА:

Мустра, дошо са робије.

А не би ме чудило ни да је некога клепио...

ЦМИЉА:

Због чега с робије?

ИКОНИЈА:

Обио јесенас самопослугу „Сава”, на Вождовцу,

одрапили му годину ипо!

ЦМИЉА:

А ја одма помислила убиство!

ИКОНИЈА:

Па си се разочарала што није?

Не замајавај се ти много око њега,
тај ће ти сместити одакле се и не надаш!

Ионако те мерка у деколте!

ЦМИЉА:

Нисам ја мала!

ИКОНИЈА:

Ако су га и пустили, неће дуго!

Што дикла — навикла,

брзо ће он опе дупе на киблу!

По затворима тринес месеци годишње!

ЦМИЉА:

Штета, тако згодан, а така пропалица!

А изгледа ми да је искрен и отворен.

ИКОНИЈА:

Искрен и отворен!

ЦМИЉА:

Шта знаш,

можда би могло неко да га преваспита, лепим,

неко ко има разумевања?

Знам један такав случај,

бекрија, женскареш, а после женидбе светац!

Ни дај си Боже онај човек!

ИКОНИЈА:

Само би му још то фалило!

ЦМИЉА:

Кад би ја могла да будем сигурна
да неће остати у ону ногу фаличан...

ИКОНИЈА:

Спремај ту кајгану, и мало мање фантазирај!

(Излази)

ЦМИЉА

(чежњиво, занесено, лупајући јаја у тигањ):

Тек га видех, а већ живо снујем
како да се шњиме региструјем!
Па димамо кућицу, слободу,
веце, шпаиз, и текућу воду!
Да направим туршију, пре зиме,
да на врата прикуцам презиме!
Снег напољу сипа кано вуна,
код нас бојлер, зимница, фуруна!
Док он гледа фрижидер са храном,
трудна штрикам пред теве екраном!
Док он меша цемента за цокле,
кувам супу, ринфлајш и шненокле!
Перем суђе, и развлачим тесто,
а он гледа фудалско првенство!
А када се сврши утакмица,
нацифрам се, дете у колица!

Па се шњима цело вече шећем,
уз водоскок, пред Извршним већем!

(Улазе Иконија и Анђелко)

АНЂЕЛКО:

Врло је важно да сазнам нешто о Трифуну!

ИКОНИЈА:

Трифуну Трипковићу?

Док ти, драги мој, трунеш по робијама,
та цвећка фарба бркове!

АНЂЕЛКО:

Могло би и да му приседне фарбање бркова!

ИКОНИЈА:

Држи се ти мало даље од њега.

Да л он неког цинкари, ил не цинкари,
ја лично не знам, гледам ја своја посла!

АНЂЕЛКО:

Мислиш да ја не капирам?

Кад сам пошо из оне самопослуге, сматеријалом,
преда ме патрола!

Ко да смо имали заказано!

Мислиш да не копчам да ме он откуцо?

Да не беше амнестије,
то би ме коштало целих осамнес месеци...

ИКОНИЈА:

Не знам како издржиш толко у затвору!

АНЂЕЛКО:

Како издржим?

Гледам у решетку,

а све мислим: постоји Ада Циганлија!

Ето како издржим!

ИКОНИЈА:

Какве ту везе има Ада Циганлија?

АНЂЕЛКО:

Има везе.

Ја иза решетке,

а Ада Циганлија, свѣдно, ипак зелена!

Важно је да се не мисли на затвор,

ни на себе,

него како Ужицу пада киша,

како неко пече питу од трешања!

Важно је да знаш

да није све у томе

што ти седиш у затвору! Разумеш?

ИКОНИЈА:

Причам ти причу!

ЦМИЉА:

Ђуде!

ИКОНИЈА:

Шта сад ту „ћуде”?

ЦМИЉА:

Напољу ко да неко јауче!

ИКОНИЈА:

Причинило ти се.

АНЂЕЛКО:

Чекај! Стварно је неко јаукање!

ИКОНИЈА:

Немој дизлазиш!

АНЂЕЛКО:

Је л ти се пали сијалица на улицу?

ИКОНИЈА:

Пали се, пали, ал свако вече разбију!

АНЂЕЛКО:

Имаш ли неку батеринску лампу?

ИКОНИЈА:

Немам, имам свећу.

АНЂЕЛКО:

Дај шта било!

Остави врата, вако, отворена,

да пада светлост!

Па, ако не може, мајку му, подупри столицом!

Гадне ли кише!

Понеси кишобран,

лије као из кабла!

ИКОНИЈА:

Ђоро, ко зна шта је,

немој дизлазиш!

(Анђелко изјури напоље, Цмиља и Иконија за њим. Цмиља носи отворен кишобран и запаљену свећу.

Затамњење.)

III СЛИКА

(Улица пред кафаном. Неколико каиши за ђубре, посмртне плакате по зидовима и огради. Плакате за циркусе, бокс-мечеве, фудбалске утакмице. Цмиља држи свећу и кишобран.)

ИКОНИЈА:

Н е види се ни прст пред оком!

АНЂЕЛКО:

Ево! Погледај!

ИКОНИЈА:

Шта си то нашо?

АНЂЕЛКО:

Једну ногу!

ИКОНИЈА:

Анђелко, ништа не дирај!

Можда је и убиство!

ЦМИЉА:

Убиство?

ИКОНИЈА:

Ајде сад гледај да се онесвестиш!

АНЂЕЛКО:

Затрпали га кантама!

Склањај бре ове канте са човека!

ЦМИЉА:

Да зовем хитну помоћ?

ИКОНИЈА:

Док стигне хитна помоћ, човек диструне!

АНЂЕЛКО:

Ала је овај удешен!

ЦМИЉА:

Па то је онај матори!

АНЂЕЛКО:

Познајете га?

ИКОНИЈА:

Свраћо вечерас!

Распитиво се за неку жену!

Куку мене, ал су га избубетали!

АНЂЕЛКО:

Погледај само колика му је чворуга!

Ко да му детлић извирио из главе!

Дајде нешто да се заустави крв!

ИКОНИЈА:

Натруни дувана!

Уво му крвари, расечено, виси!

Сасвим у фронцлама!

ЦМИЉА:

Ја то не могу да гледам очима!

АНЂЕЛКО:

Мало је фалило да му избију око!

Плаво ко индиго!

Ко га је само вако животињски...

ИКОНИЈА:

Сигурно она банда зградилишта!

Свако вече туче и премлаћивања!

Придигниде му главу!

ЦМИЉА:

Полако, јауче, боли га!

ИКОНИЈА:

Него шта, него боли!

Ајде, не бој се, ја сам!

Фала Богу док боли, а кад престане...

Па подувати га, мајку му, ниси богаљ!

Дај да га склонимо с ове кишетине.

ЦМИЉА:

Где ћеш с њим ноћас?

ИКОНИЈА:

Где ћу, него у кујну!

ЦМИЉА:

А где ће онда Анђелко?

ИКОНИЈА:

Може у шупу, имају неки сицеви!

(Поведу Скитницу у кафану. Одједном, изненађена, Иконија се окрене.)

ИКОНИЈА:

Ама чекајте!

Овога ми крста!

Видите ли ви ово чудо?

АНЂЕЛКО:

Какво сад чудо?

ИКОНИЈА:

Нестала говорница!

АНЂЕЛКО:

Каква сад говорница?

ИКОНИЈА:

Однели га зајдно са говорницом!

Горела ко ова свећа, ако није!

Да се трипута прекрстиш!

АНЂЕЛКО:

Помоз ти мени да овог унесем,

а после се крсти!

ЦМИЉА:

Ал је тежак!

(Уносе Скитницу у кафану. Нестаје светлост свеће. Тишина. Иза канти за ђубре опрезно се помаљају капетан Манојло и редов Танаско. Обучени су у исцепану униформу српске војске из Првог светског рата. Манојло има дурбин, револвер и

пелерину. Танаско пушку с бајонетом. Носе француске шлемове, порције, а око појаса фишеклије. Танаско је за појас заденуо кашику. Гледају око себе са великом опрезношћу.)

ТАНАСКО:

Отишли су, госкапетане!

МАНОЈЛО:

Дај ми вамо ту батерију и секцију!

Заузми положај иза оне бандере!

(Танаско стаје иза бандере и осматра, с пушком на готовс. Манојло развија карту, покушава да упали батерију, али му не успева.)

МАНОЈЛО:

Запиши да се требују батерије!

ТАНАСКО:

А где дас требују, госкапетане?

Ни коморе, ни менаже, ни фуража...

МАНОЈЛО:

Ништа, није важно, видећемо и вако.

Кад би бар киша хтела мало да стане!

ТАНАСКО:

Ви барем имате то гумирано платно!

МАНОЈЛО:

Боље да смо пошли на Савамалу, уз Дунав.

Ил преко Топовских шупа.

Или не ваља ова карта,

ил смо побркали терен!

ТАНАСКО:

Одвали ми руке ова кокинка!

МАНОЈЛО:

А шта би тек да носиш митраљез Шварцлозе?

Овде су куће,

а треба да су купусишта и пашњаци...

Слажу се и растојање, и правац,

али се место не слаже...

ТАНАСКО:

Ја би, госкапетане, диго руке од свега!

Преко целе Србије пешке, па ништа!

МАНОЈЛО:

Има да терамо и до војводе Путника,

и до ђенералштаба, и до министра војног,

и до регента, принца-наследника,

па и до самог краља, ако треба!

Да и не помињем команду Прве армије!

ТАНАСКО:

Да је мени парче сира овчега,

укисељена црвена паприка шиља,

и, као круна, велики мачвански лебац!

МАНОЈЛО:

Поделићемо следовање вечерас!

ТАНАСКО:

Опет онај пексимит француски?

Дизвинете, од тога сам добио затвор!

Да барем има печен компир и тани!

А што да не куцнемо овој овде кафеџинки?

Мало кундаком у врата...

МАНОЈЛО:

Треба се чувати и од српских

и од аустријских трупа!

Знаш да смо овде по специјалном задатку!

ТАНАСКО:

Могла би жена дизнесе нешто чорбасто!

МАНОЈЛО:

А шта ако је Макензенова шпијунка?

А шта ако сарађује сокупатором?

А шта ако је намерно постављена?

А шта ако држи квартир за официре?

А шта ако је у вези с нашом командом?

ТАНАСКО:

Можда је нека из Кола српских сестара.

Можда је жена баш нека патриоткиња...

МАНОЈЛО:

Патриоти су нас и удесили!

Више се чувај патриота, него шпијуна!

ТАНАСКО:

Неко долази, госкапетане, склонте се!

МАНОЈЛО:

Где баш сад нађе!

Брзо у заклон!

(Беже опет иза канти за ђубре. Појављује се Просјак.)

ПРОСЈАК:

Где ли ћу само ноћас да се завучем?

Да нису склонили ону предикаоницу,

мого би у њој да преспавам...

Не знам шта је то с овим народом!

Сви се деру као чувари у логору.

Пришили осми џеп — врећу, пећину —

па трпај у њега ово, трпај оно,

ствари, ствари, ствари,

никако да га напуниш!

Из осмог џепа бије велика зима!

А да испразним ову канту, па у канту?

Немам кров, ал барем имам поклопац!

Не могу да вас огреју ни топлане,

ни церова дрва, ни угаљ, ни овнујске коже!

А како то неког и једна лула може?

Ствари, ствари, благо... обично ђубре!

На човека се брецате,

а и мраву треба скинути капу!

И мрав је човеку понекад велика дружина!

Шерпа, пегла...

Докачим ја капут под ову стрејицу.

Само да укуцам овај велики ексер.

Кад би се нашо неки камен за куцање...

(Сагиње се, и тражи камен)

Шта је сад ово? Крв? Опет крв?

Значи, нема нам спавања ноћас!

Не спава се мирно близу крви!

Ајде сад опет облачи капут!

Заборави на спавање,

него стисни зубе, скупи снагу,

па полако, по кравом трагу...

(Пратећи крав траг, који је остао иза Скитнице, Просјак долази до врата, Врата су закључана. Он мало размишља и гледа куда ће, а затим обилази око кафане. Кад изађе са сцене, враћају се Танаско и Манојло.)

ТАНАСКО:

Госкапетане, чини ми се...

МАНОЈЛО:

Оде ли то тумарало?

ТАНАСКО:

Оде, али ја мислим...

МАНОЈЛО:

Помислио сам остаће,

све да нам поквари!

Не знам каква је ово секција!

Теоретски, све се слаже, у длаку,
а кад погледам око себе, на терен,
то апсолутно није то!

ТАНАСКО:

Госкапетане!

Овај што прође
много ми изгледа познат!

Ја канда сам га већ негде некад видео...

МАНОЈЛО:

Не прекидај ме, видиш да рекогносцирам!

Качаник, Врање, Вучје, Габровац, Сталаћ...
па Јагодина... па Смедеревска Паланка...

Кад се на карти повуче линија,
истина, иде мало у цик-цак,
ал константно вуче на север, према Београду...

Ал где је ту Београд?

ТАНАСКО:

Много му вреди причати!

А и она, са свећом и амрелом!

Бокте, ко да има квасац у сисама!

Е, да смо у Мачви, у Раденковићима!

Настаљу под липом шљиве и ораси,
ставиш је у крило, пијуцкаш ракицу, јесен,

а она дубока ко Дебела Берта!

МАНОЈЛО:

Боље да ти поприпазиш на патроле,
и да мало мање густираш...

ТАНАСКО:

Сигурно да пазим, то је мени првенствено!

А што густирам, густирам нако узгредно!

Мислим нону са свећом и амрелом!

Сисе, бре, држи ко да су одликовања!

Карађорђеове звезде,

а прекривене свилом призренском!

Добро би било да смо је реквирирали,
макар на посата...

МАНОЈЛО:

Фини однос према цивилном становништву,
нема шта!

ТАНАСКО:

Ја би је слатко утефтерисо!

Стално, несрећница, прича о удаји!

Није ни чудо, мушкиње у рату,
опустела нам Србија, мој господине!

МАНОЈЛО:

Па овај повређени, што су га малочас унели...

Па овај шепави, шантави, што га је унео...

Све се то слаже... то мора да је то....

ТАНАСКО:

Каква је, мирише ко кило јабука!

МАНОЈЛО:

Нема никакве сумње!

Ми смо заиста на трагу оној битанги!

ТАНАСКО:

А коса црна!

Да ми је видети

покривену светојовањским снегом!

Е, мој госкапетане!

МАНОЈЛО:

Тачно тако! Ту

треба поставити заседу и чекати!

Па био ово Београд, или не био!

ТАНАСКО:

А шта да чекамо? Комору?

МАНОЈЛО:

Треба да чекамо чудо и чудотворца,

ето шта!

ТАНАСКО:

Куда ћеш већег чуда од коморе!

МАНОЈЛО:

Како смо ишли на север, погледај секцију,

чудо је увек било испред нас!

А сад, захваљујући форсираном маршу,

ми смо стигли пре него чудо...

Овде ће морати да се покаже!

Видо си оног ћопавог?

И оног соним чворугама?

Разумеш?

ТАНАСКО:

Да кажем да разумем, пре ћемо лећи!

МАНОЈЛО:

По свим мојим прорачунима,

овде треба да се покаже чудо!

Од тога зависи образ и част јединице!

ТАНАСКО:

Четврти пешадински пук „Стеван Немања”,

Дринска дивизија, Прва армија,

други вод треће чете четвртог батаљона!

МАНОЈЛО:

Има да сперемо срамоту собраза!

ТАНАСКО:

Велика вајда!

МАНОЈЛО:

А сад на стражу!

Место је, видиш, прометно, значи опасно!

Терен потпуно непознат!

ТАНАСКО:

Боље да нађемо нешто склонитије!

МАНОЈЛО:

Морамо да останемо баш овде!

Видиш ли ову карту?

А ову линију?

А ову тачку на врху линије?

Е, та тачка, то је то где сад стојиш!

Ту нас је довело!

Ту нам је сада положај!

Треба чекати,

и отворити четворе очи и уши!

Све нам зависи

од оног што ће овде да се догоди!

Није у питању само војничка част,

ил неправедна пресуда,

него наш људски, морални,

и тако даље, идентитет!

А видео си чиме се то доказује!

Зато пази!

Смена страже свака два сата!

ТАНАСКО:

Разумем, госкапетане!

МАНОЈЛО:

Прво стражариш ти, па ја.

Сад је поноћ. Пробуди ме у два...

*(Манојло се умотава у шињел и пелерину и леже иза канти за ђубре. Танаско чучне
покрај бандере, с пушком на коленима. Брзо се и он спусти на земљу и заспи.*

Затамњење.)

IV СЛИКА

Кафана, празна. Улазе Цмиља и Анђелко.)

ЦМИЉА:

Д

а знаш, мацо, да си ми био други!

АНЂЕЛКО:

Ајде не причај.

Вама је сваки после првога други.

ЦМИЉА:

Мислиш да ја лажем?

АНЂЕЛКО:

Ма мене и не занима!

ЦМИЉА:

А било ми је догде дошло и дозлогрдило!

Да ти не причам!

Судови, чаше, есцајг, сваки дан,

табанај тамо, табанај овамо, штрапацирај се,

пери, бриши, гланцај, служи бараберију,

Трпи сваки гадлук и покваренлук!

Више сам филмова видла у Кремнима,

у дому културе, за недељу дана,
него за ова двамесеца у Београду!
А, видиш, чудо и мени синило!
Да се курталишем и ја онога Репишта!
Чујеш ти мене, мацо?

АНЂЕЛКО:

Ама немо ти мени мацо!

ЦМИЉА:

Малопре ти није сметало!

АНЂЕЛКО:

Малопре је за малопре!

ЦМИЉА:

Да ти кажем како сам испланирала!
Можемо и ми да сазидамо без дозволе, ко и
други!

Макар колко за прво време,
после ћемо гледати нешто, за стално.

Треба и теби нега за ту ногу.

Ја имам нешто постељине и судова,
а и пара сам одвојила на страну,
па мислим...

АНЂЕЛКО:

Ама каква сад постељина?

ЦМИЉА:

Па зна се шта је прво за домаћинство!

АНЂЕЛКО:

Ма, ко ти је шта реко за домаћинство?

ЦМИЉА:

Шта има ко да ми каже,

знаш шта се десило међу нама!

АНЂЕЛКО:

Ма је л ти зато замишљаш да ја зидам?

ЦМИЉА:

Не мораш одма баш да зидаш,

за прво време можемо и под кирију...

АНЂЕЛКО:

Слушај, да се ми лепо разумемо:

нема ни зидања, ни под кирију!

Ни домаћинства, ни постељине, ни судова!

Теби се нешто причуло, привидело, приснило...

ЦМИЉА:

А оно тамо у шупи, на сицевима?

АНЂЕЛКО:

Па шта? Јесам ти нешто обећо?

ЦМИЉА:

Па зар то код тебе не значи то?

АНЂЕЛКО:

Ниси ти тако наивна ко што изгледаш!

Ал код мене крушка не значи јабука!

ЦМИЉА:

Значи тако?

АНЂЕЛКО:

Тако!

ЦМИЉА:

Стићи ће тебе моје сузе!

(Одјури у кујну)

АНЂЕЛКО:

Ајде, за свашта нос у кецељу!

(Споља улазе Иконија и Ставра)

ИКОНИЈА:

Овога ми крста!

Однели га зајдно са говорницом!

СТАВРА:

Зглајзо, било је и преко радија.

И то због вербализма.

ИКОНИЈА:

Због чега?

СТАВРА:

Због вербализма.

Кажу, говори, а не спроводи.

Биће сутра у новинама опширно.

Скрено с линије,

и то изгледа дибидус!

ИКОНИЈА:

Даје само он!

А ди је Цмиља?

АНЂЕЛКО:

Нисам ја њезин гувернант, па да знам!

СТАВРА:

Сада ме копка шта ли ће бити с Милетом!

Био је нешто много агилан!

А они су једна те иста фракција!

ИКОНИЈА:

Мали је Миле да буде фракција!

Цмиљо!

Где ли се само завукла...

(Одлази у кујну)

СТАВРА:

Мораће и он да падне,

ако је неке логике!

АНЂЕЛКО:

Да мени падне шака Трифун Трипковић!

Наместио ми затвор!

Шта се он само сетио, фарбање бркова!

Има ја у модро да га офарбам,

и то у целости!

ИКОНИЈА

(враћајући се):

Је ли ти, што ова вамо плаче?

Јеси је ти уцвелио?

АНЂЕЛКО:

Шта ког бога да је цвељам?

За свашта заплаче!

ИКОНИЈА:

Изгледа није било баш за свашта!

АНЂЕЛКО:

Смислила да судаје,

па изабрала мене за мету!

ИКОНИЈА:

То јоје, будали, фиксидеја!

А, вала, и ти...

Да, којом срећом, имаш породицу...

АНЂЕЛКО:

Гледај ти своја посла!

СТАВРА:

Замисли, да имаш велико имање,

велику кућу, велику породицу!

Па седиш

у кујни пуној тигања, кутлача, шерпи!

Асталчина уза зид, около клупе,

а за асталом ташта и таст, шураци,
трудне свастике, трудне снаје, зетови, њина деца,
пашенози, браћа, јетрве, сеоски поштар!
А и за просјака има места и хране!
у дворишту овнујски рогови, алат,
Свињске длаке, ћуреће главе, дрва,
Кокошје перје на пању и око пања!
А са шпорета црног, из плаве лончине,
пасуљ градиштанац мирише раскуван!
у пасуљу сува ребарца, лук,
лорбер, мирођија, целер, паприка, першун!
А башка мирише запршка из тигања!
За асталом чује се језик српски,
језик румуњски, маџарски,
столарски, ковачки, свињарски,
средњотехнички, пољопривредни,
из дворишта кокошији и крављи,
из храста врапчи,
из Дунава шарански и смуђевски,
и све се разуме,
и што петао кукуриче са руде,
и што лонац крчка, и што липа шкрипи!
Па после ручка изађеш прёткућу,
о зиду венци лука белог и црног,

венци сувих месечарки, венци риба,
с прага ти почиње цео Банат, и Бачка,
дува ветар, оће да преснежи, мирише
врућа ракија,
а један облак над дудовима кипи!
Да ујтру имаш коме добројутро,
да имаш с ким у виноград, у кревет,
а не овако!

Касно, аутобус триес три,
шофер уморан, а кондуктер придремкује,
седиш, возиш се кући,
а каква је то кућа кад је празна?
Једино су ти друштво бубашвабе...

ИКОНИЈА:

Погледај неког ових зградилишта!
Дође сам, једе сам, оде на спавање сам.
Брља по оној вечери, несретник,
једе пасуљ, а пасуљ њега једе.
Ако има нешто јадније
од човека који вечера сам...

АНЂЕЛКО:

Ниси ти толико на крај срца.

ИКОНИЈА:

Говорим за твоје добро,

ја сам моје прегурала.

Да се ожениш, да се окућиш,
па да те поставим овде, за шефа сале...

АНЂЕЛКО:

Сале!

ИКОНИЈА:

А и Цмиља добро пролази, обашка бакшиш!

АНЂЕЛКО:

Па да купим пантуфле,
папуче, дугачке гаће...

Погледај само ову данашњу младеж!

ИКОНИЈА:

Не можеш ти с њима у исти чабар.

Ако ниси прегуро триесту,
нек нисам која сам!

АНЂЕЛКО:

Ја не говорим о годинама, него о томе
шта од њих направе брак и државна служба!
То ти се испрва буни, дува, потпаљује,
ништа му не ваља, све критикује, само одсеца,
главиња, звекеће, сева ко тоцило,
ватра из уста, глава у пламену!
А чим се то пожени, чим се скући,
чим прими плату и урами диплому,

чим окрепе кључ и упали мотор,

све се то угаси!

Тако се брзо опамете, да ти се смучи!

ИКОНИЈА:

Зависи од тога ко је каки карактер!

Ваљда си ти од тврђег материјала!

АНЂЕЛКО:

Ко је од каког материјала,

не зна се док се не проба!

А кад се проба, пиши пропало!

ИКОНИЈА:

Наћи ћеш ти сто разлога, а не један!

АНЂЕЛКО:

Донес ти мени једну месечарку!

И отворде ми једно лађено пивце!

А проводациши некој другој будали!

МИЛЕ

(улазећи, с врата):

Дајде ми једну ракију!

СТАВРА:

Чујем зглајзо ти онај твој!

МИЛЕ:

Који мој?

СТАВРА:

Онај са говорнице, што преко њега пролонгираш,
и што му улазиш без лектимације!

ИКОНИЈА:

Друг Вилотијевић!

МИЛЕ:

Мој, због чега мој?

Шта тим оћеш да кажеш?

СТАВРА:

Сам си се фалио да ти је школски друг!

МИЛЕ:

Онај фракционаш и вербалиста?

То је обична чаршинска дезинформација!

Е, брајко мој!

Где би ми данас били

да нам нису сметали такви у развоју!

СТАВРА:

На митингу си му јуче аминово!

МИЛЕ:

Ја аминово?

Прозрео сам ја то,

То је од речи до речи било мимо линије!

Ту смо га ми и демаскирали!

Ја сам демонстративно напустио митинг!

ИКОНИЈА:

Напустио, кад је почела киша!

Ма немој, молим те!

МИЛЕ:

Треба ту бити паметан, па видети!

СТАВРА:

Лакше је бити паметан, него поштен!

МИЛЕ:

Није се могло маћи од девијација,
вербализам је претио да нас угуши!

Ааа! Саћемо ми то друкчије, енергичније,
саће то да се промени из корена!

СТАВРА:

Ти на сваком ветру рашириш репић!

МИЛЕ:

Примиш га у своје редове,
укажеш му поверење, ко човеку,
а он из цуга почне да ти ровари!

С таквима нема компромиса, то да знате!

Па, ако треба и судски, онда и судски!

СТАВРА:

Кад аванзујеш, све с руке нàруку,
а кад зглајзаваш, с ноге нàногу!

(Из кухиње улази Скитница)

ИКОНИЈА:

Шта је, матори, усто си?

СКИТНИЦА::

Само да се поздравим, путујем ноћас.

ИКОНИЈА:

Опет негде да тражиш Вукосаву?

СКИТНИЦА:

Диго сам ја руке од Вукосаве!

ИКОНИЈА:

Не могу да се начудим како те прошло!

Погледај, молим те!

Нолике чворуге,

а јутрос нигде ништа!

Срећан си колко си тежак!

Брзо си се коварнуо,

ко да те неко чудо извукло, Боже ме прости!

На данашњи дан

треба свећу да палиш док си жив!

Оћеш нешто да појдеш?

СКИТНИЦА:

Немам кад, воз ми иде у десет и триес.

ИКОНИЈА:

А што кажеш да дижеш руке?

СКИТНИЦА:

Од Вукосаве?

А и то ти је посебна прича!

МИЛЕ:

Оће ли скоро та ракија, мајку му?

ИКОНИЈА:

Видиш да причам са човеком!

МИЛЕ:

Кад кажем пиће,

има да ми се донесе у моменту!

ИКОНИЈА:

Не мораш одма да лупаш по асталу!

Чекајде доднесем овом зграновнику!

(Носи ракију Милету)

МИЛЕ:

А ти се никад не изјашњаваш, само ћутиш!

СТАВРА:

Ја сам ућуто

кад сам видо ко је све проговорио!

МИЛЕ:

Направили клику и клан, па групаше!

А Вилотијевић коловођа свему!

ИКОНИЈА:

Боље се присети шта си говорио јуче!

МИЛЕ:

Шта сам говорио, молим,

то је костатовано записнички, на огранку!

Ми смо тај случај прорађивали!

Уосталом,

шта ја имам с вама по кулоарима?

А што се тиче тог... Вилотијевића,

како ли се зваше,

ја сам се први изјаснио против!

Први, одма после друга из комитета!

СТАВРА:

Ако учлањавају и такве вашке, ко што си ти,

брзо ће да им прекапи славина!

МИЛЕ:

Не дам ја да се провоцирам са сваким!

АНЂЕЛКО:

Има кењаца што трпе сваку увреду!

МИЛЕ:

Важно је да он не сме ништа физички!

СТАВРА:

А ко каже да не смем?

МИЛЕ:

Ама, нисам ја тако мислио, пусти ме!

ИКОНИЈА:

Ђоро, побиће се!

АНЂЕЛКО:

Па шта?

Оћеш да зато прекидам вечеру?

СТАВРА:

Има на месту да те изгазим!

МИЛЕ:

Прво погледај како су ми налази!

Ево: крвна слика, урин, крвни притисак,
столица, екаге, — све ми дибидус негативно!

Ош сад дудриш на болесна човека?

СТАВРА:

Вашка стеници направила човека!

Ајде, лотињо!

Без пишања уз ветар

нема човека ни човечанског карактера!

Севај за други астал!

МИЛЕ:

Шта каш?

СТАВРА:

Кажем, севај за неки други астал!

СКИТНИЦА:

Код вас човек свачега да се нагледа.

ИКОНИЈА:

Није ово ништа, како је понекад!

Само наставите, мене баш занима.

Зашто, рекосте, дижете руке од Вукосаве?

СКИТНИЦА:

Синоћ ми синуло.

Пођем одавде, од вас, сећате се,
дођем на станицу, кад тамо — Вукосава!

ИКОНИЈА:

Ја морам да седнем!

СКИТНИЦА:

Гледам, плунутā она!
Потрчим за њом, оборим неке куфере,
носачи псују, псују путници,
вичем Вуко, Вуко, она ништа!
Стигнем, а она жива премрла!
После се досетим зашто.

ИКОНИЈА:

Ниси јој осто у лепој успомени?

СКИТНИЦА:

Није, него Вукосава прегурала ваљда и шесету,
а ова једва пребацила дваес.

ИКОНИЈА:

То се ти, значи, препозно?
Али, богме, ниси на своју штету!

СКИТНИЦА:

Препозно? Па, и јесам, и нисам.

А онај народ околo,
путују, па сви нервозни, касни воз.
Почели да вичу лови девојчице,
матори напасник, курвар, дијабетичар,
а онда и они милицајци, пиштаљке!
Замало да ме уапсе!

МИЛЕ

(пришао шанку):

Срећа његова
што нећу да правим екцесе по кафанама,
иначе би видео свога бога!

ИКОНИЈА:

Знам, страшно си опасан!

МИЛЕ:

Неодговоран елеменат!
Знам ја такве, што се покривају саргијама!
Дођу у Београд, а не обезбеде услове!
Па после држава крива, и заједница!
Најлакше данас бити сиротиња!
Наточи ми још једну.
Реп на крста, све четри увис, мозак на отаву!
А децу друштву на терет!

ИКОНИЈА:

Откуд му деца кад је неожењен,

шта причаш!

МИЛЕ:

Говорим у глобалу!

ИКОНИЈА:

Са содом?

МИЛЕ:

Бесоде.

Ја би то на школовање у Падињак,
туцање камена, и друга васпитна средства!

Нема код мене лабаво!

Он да мене ту хвата за ревере!

(Враћа се за свој сто)

СКИТНИЦА:

Како само трпите овакве?

ИКОНИЈА:

Свецу запали једну свећу,

а ђаволу запали две!

И шта би, на крају?

СКИТНИЦА:

Нисам пред њом стајо више од секунд.

Ал док сам Стајо, све се објаснило!

Гледам је, гледам, а у глави

све долази на своје место!

Ко да сам пред Вукосаву стао, исту истацку!

И сине мени да није било онако
како сам ја упамтио и причао!
Него потпуно друкчије!
Будала, један пањ упамтио ко шуму...

АНЂЕЛКО:

Љута ти ова месечарка,
просто ме опржи!

ИКОНИЈА:

Узми више леба!

СКИТНИЦА:

Није она била сасвим црна, ко зифт,
него смеђа, проседа, а и прилично гојазна.
А ни буранија није била приткара, него чучавица.
И диње цероваче нису биле тад, него касније,
па ја то после помешо.
А није било ни трешања, ни дудова, ни шљива,
дâко је била понека џанарика.
А нит се близнило, нит се тројанило,
нит се стотинило, нит се иљадило,
већ фала Богу кад имаш крпу на закрпу!
Нит сам ја на крају апшен због неког неслагања,
него ми нашли у магацину мањак!
А ни кувала није ко што сам фалио!
Него ил пресољено, ил недосољено,

ил препечено, ил пресно,
ил прекувано, ил недокувано,
загорело, незапржено, бљутаво,
прокисло, усмрдело се, провриштало,
да га ни гладан не окуси!

А и гибаница!

Није јој била ко гибаница,
него нека беда од гибанице, спљескана!

ИКОНИЈА:

Не знам шта да мислим!

СКИТНИЦА:

Нема ту шта много да се мисли.
Нико човека не лаже ко сам себе.

Него, колко је код вас сати?

ИКОНИЈА:

Саће десет.

СКИТНИЦА:

Морам да пожурим ако мислим да стигнем.

Вама на свему фала!

Оно вам никад нећу заборавити!

ИКОНИЈА:

Ма зашта фала, и ти би мени помого!

Него једно ми кажи.

Ко те онако крвнички издевето?

(Скитница одмахне руком и одлази без одговора)

ИКОНИЈА:

Нико то не може дизмисли, ни у роману,
како то уме живот да ти замеси!

СТАВРА:

Лепа прича!

МИЛЕ

(прилази Анђелку):

Тис овде нови?

АНЂЕЛКО:

Па шта ако сам нови?

МИЛЕ:

Ако ти треба неки послић,
мого би да ти се нађем...

Можда на пример местанце у некој фабрици...

АНЂЕЛКО:

у фабрици? Да ми и муда оћелаве!

МИЛЕ:

Могу ја и нешто боље да уредим.

Сад је смењен један фракционаш, и то задрти,

а знаш ко долази на његово место?

Илић, друг Илић, одличан кадар, проверен!

Ишли смо зајдно у занатлинску...

ИКОНИЈА:

Шапто си му оно од Ђуре Јакшића!

МИЛЕ:

Откуд знаш?

ИКОНИЈА:

Откуд знам!

АНЂЕЛКО:

Слушај, мош ти то мало брже,
оће ови шкембићи да ми се оладе!

МИЛЕ:

Са тим Илићем ја стојим ево овако!
Могу да ти пролонгирам шта оћеш!
Видим да си тежак инвалид, и богаљ,
па мислим, кад већ могу,
да је хумано да ти помогнем!

Је л ти та нога природна, или вештачка?

АНЂЕЛКО:

Овде не можеш ни шкембиће на миру!
(преврнувши столицу, љутито излази)

Миле

(подижући столицу):

Неки чудан тип, нимало друштвен...

ИКОНИЈА:

Не знам шта си се ускопистио!

Уза сваког се пришљамчиш и притандрчиш!

Ако ти се пије, седи и пи,
остави људе на миру!
Није свакоме до тога, дочег је теби!

МИЛЕ:

Ти си много дрчна,
много си офурцатила!

А кад је требало да региструјеш кафану...

(Улази Непознати, гледајући напоље. Идући тако, унатрашке, судари се са Милетом.)

НЕПОЗНАТИ:

Извините!

МИЛЕ:

Не улази се у кафану као говедо!

НЕПОЗНАТИ:

Привукли ми пажњу ови напољу...

МИЛЕ:

Је л би ти хтео још и да собјашњаваш?

Знаш ли ти ко сам ја?

Знаш ти кога ја познајем, и то лично?

СТАВРА:

Пусти човека на миру!

МИЛЕ:

Видиш ли како групаше!

(Непознати, и даље гледајући напоље, седа за сто. Прилази му Иконија.)

ИКОНИЈА:

Оћете нешто да наручите?

НЕПОЗНАТИ:

Нешто би вечеро.

ИКОНИЈА:

Од чорби имамо парадајзчорбу,
и кромпирчорбу.

Онда шкембиће у сафту,
сладак купус са кожурицом,
и пасуљ са свињским ушима.

Верујте, савршен.

НЕПОЗНАТИ

(стално погледајући напоље):

Дајте ми тај пасуљ.

ИКОНИЈА:

Купусалата, парадајсалата?

Нешто за пиће?

НЕПОЗНАТИ:

Купусалата, и једно ладно пиво.

МИЛЕ:

Ко ти је онај тамо примитивац уштогљени?

ИКОНИЈА:

Шта ја знам, видим га први пут.

И не знам зашто одма примитивац!

Човек ми изгледа пристојно васпитан!

МИЛЕ:

Сигурно нека педерчина!

ИКОНИЈА:

Нама је сваки васпитан човек педер!

А свака лепа и згодна жена курва!

(Улази Цмиља, плачући)

ИКОНИЈА:

Шта је, још ниси престала?

ЦМИЉА:

Како она Госпава,

онако изакана, издрндана, и матора,

може да има на сваком прсту по десет,

а ја, овако млада и очувана,

здрава ко дрен, румена као јабука,

не могу ни једног на десет прстију!

ИКОНИЈА:

Ако те није смандрљо на брзину,

горела ја ко ова сијалица!

ЦМИЉА

(примети новог госпа, тргне се):

Куку, црна!

ИКОНИЈА:

И јеси нашла нумеру, па да кукаш!

Није он, бедник, достојан твојих суза!

С њим би се много усрећила, нангро!

Да му носиш по затворима цигаре!

ЦМИЉА:

Видиш ти оног тамо?

ИКОНИЈА:

Кога? Ааа, оног!

Видим, нисам ћорава,

сипам човеку пасуљ!

ЦМИЉА:

И ти то тако...

Ништа, сипаш му пасуљ?

ИКОНИЈА:

Ваљда му нећу зитин у кандило!

ЦМИЉА:

Па је л ти не видиш ко је то?

ИКОНИЈА:

Колко ја видим, владика није!

ЦМИЉА:

Па то је онај са говорнице!

ИКОНИЈА

(седне):

Вилотијевић?

МИЛЕ

(устане):

Вилотијевић?

СТАВРА:

(Полако спусти новине и преко њих погледа у Вилотијаевића.

Затамњење.)

V СЛИКА

(Кафана. Вилотијевић седи и вечера, стално погледајући напоље. Иконија пред шанком, Цмиља иза шанка. Ставра сам за столом, на који је спустио новине.)

ИКОНИЈА:

Кад га видим вако, без говорнице,

не би га познала ни за два милиона!

ЦМИЉА:

Замишљала сам га да је висок.

ИКОНИЈА:

Не знам што стално звирка напоље.

ЦМИЉА:

А Миле шмугно!

Каже кафана фракционашка, легло!

ИКОНИЈА:

Чула сам га, нек ми привири још једном!

ЦМИЉА:

Јеси приметила да се уопште не познају?

ИКОНИЈА:

Наравно, лаже док зине!

ВИЛОТИЈЕВИЋ:

Могу ли нешто да питам?

ИКОНИЈА:

Само питајте!

ВИЛОТИЈЕВИЋ:

Који су вам оно војници напољу?

ИКОНИЈА:

Какви војници?

ВИЛОТИЈЕВИЋ:

Они тамо, у пуној ратној опреми!

Глете им опасаче,

шлемчине, пушчетине, камашне,

цокулчине, мањерке, фишеклије, шињеле!

Један је, види се, војник, руо војничко,

а онај други... еполете му стргане,

канда је због нечег ражалован...

Ал му по штофу познајем да је официр...

ИКОНИЈА:

Ја немам појма...

ВИЛОТИЈЕВИЋ:

Какви су, ко да су из земље ископани.

Што је на њима од гвожђа — зарђало,

што је од дрвета и сукна — иструнуло!

Не знате ко су и одакле су?

ИКОНИЈА:

Шта знам... можда је неко снимање,
ратни филмови, не читам новине...

(Прилази Ставри)

Помиње неке војнике,
каже ту, пред кафаном!

За једног каже да је можда официр!

ЦМИЉА:

Официр?

ИКОНИЈА:

А, живота ми, нема никога, погледај!

Него пребацује, а није, вала, ни чудо!

Ако си до синоћ био све и свја,
а јутрос нико и ништа,
није чудо ако и повантрзаш!

СТАВРА:

Неће то бити то,
друга је ствар у питању.

Кад те задеси несрећа, ко да прогледаш.

Видиш и оно што нико не види!

ИКОНИЈА:

Ја и кажем да човек повантрза!

СТАВРА:

Није, него се освести, дође себи.

За само дваес секунди очајања

Видиш више него за дваес година
владања, напредовања и лепога живота!

ВИЛОТИЈЕВИЋ:

Нема смисла да седе тамо на киши!
Требало би их позвати унутра!

ИКОНИЈА:

Ставро, овај је луд!
Изводи га одавде, како знаш!

СТАВРА:

Где си, кажеш, видео те војнике?

ВИЛОТИЈЕВИЋ:

Ено тамо, видите?

СТАВРА:

Бога ми, не видим!

ВИЛОТИЈЕВИЋ:

Па је л мислите да сам ја можда луд?

Да можда видим нешто чега и нема?

Мислите шокиран,
па у том шоку пошизио?

СТАВРА:

Шокиран, сигурно, јеси,
али ја не мислим да си пошизио.

Него, брате, друкчије гледаш на ствари!

Оћу да кажем, другим очима.

ВИЛОТИЈЕВИЋ:

Ја не поричем да сам доживео несрећу...

СТАВРА:

Пусти несрећу,

несрећа не дође зато да нас упропасти.

Него ми кажи где су ти твоји војници.

ВИЛОТИЈЕВИЋ:

Ено их тамо, видим их ко сад вас!

Све до последњег дугмета! Погледајте!

СТАВРА:

Шта вреди, не видим!

Није то твоја грешка!

ВИЛОТИЈЕВИЋ:

Ако их не види нико осим мене,

испашће да са мношћем нешто није у реду...

СТАВРА:

Мислиш да си ти, који видиш,

луђи од нас који не видимо?

ВИЛОТИЈЕВИЋ:

Греота је да дрежде напољу,

по вакој киши,

свеједно ко су и шта су!

СТАВРА:

Кад тако мислиш, ти их зовни унутра!

Овде су одлични шкембићи у сафту.

ВИЛОТИЈЕВИЋ:

А шта ће касти ови, ако их не виде?

СТАВРА:

Шта те брига?

Ти гледај у оно што ти видиш,

па према томе и поступај!

ВИЛОТИЈЕВИЋ:

И да знаш да оћу!

(Излази)

ИКОНИЈА:

Оде, а није ни платио!

СТАВРА:

Вратиће се,

оде само да уведе оне војнике.

ИКОНИЈА:

Ама које војнике?

СТАВРА:

Оне што цуме тамо напољу.

ИКОНИЈА:

Цмиљо, дајде ми дуплу комовицу!

(Улази Госпава)

ГОСПАВА:

С ким се онај напољу нолко убеђује?

ИКОНИЈА:

А гдес ти досад?

Ниси ваљда све соним воскаром?

ГОСПАВА:

Пусти ти њега!

ИКОНИЈА:

Јесте л се провели, ил те прерадио?

ГОСПАВА:

Ти не забадај нос!

ИКОНИЈА:

Ја не забадам, него питам!

Фалила си га, не знам ни сама, у звезде!

ГОСПАВА:

Све то споља изгледа фино,

даме, господа, деца вуковци, за пример!

Даме, могу да замислим!

Ноге могу да носе на пошишивање,

бркати младежи, физиономије коњске!

Трипле фуксетине, само на финији начин.

ИКОНИЈА:

Шта, уватила си да је ожењен?

ГОСПАВА:

Да ти не би да ти ја полажем рачун?

ИКОНИЈА:

Морам да питам, кад ниси дошла на време!

Они зградилишта чекали, чекали,

па на крају опсовали и отишли!

Ред је да бар кажеш што си закаснила.

ГОСПАВА:

Не улази ми се у ову мишју рупу!

Кад ме баш питаш!

ИКОНИЈА:

Кафану немој

да ми називаш мишјом рупом, јес чула?

ГОСПАВА:

Него шта, него је мишја рупа!

Цмиљо, наспиде нешто дупло!

ЦМИЉА:

Шта ћеш?

ГОСПАВА:

Дупловачу!

И не само твоја кафанчина, него све!

Ош да ти наведем пример?

Узми Милета.

Зашто, на пример, тај Миле иде на скупове?

Шта он, буздован, да тражи на јавном скупу?

Скуп користи као мишју рупу!

ЦМИЉА:

Где ли се вако наљоскала?

Базди на вињак!

ГОСПАВА:

Има још примера, идемо даље!

Зашто неки, на пример, пушта браду?

Пушта је зато да се у њој крије!

Па је л то мишја рупа, или није?

А и ти, не морам дидем далеко!

Оседела, а носиш перику плаву!

Мишју рупу набила на главу!

ИКОНИЈА:

Лепо, Бога ми, то ми је фала!

А умела си од мене шољу зитина,

кафену кашику масти, шољицу брашна...

ГОСПАВА:

Аутомобили, дресови, беџови, аљине,

она јучерања говорница онде,

аминовање, дисциплина,

телевизори, крзно, чаша ракије,

новине — погледај овог како чита! —

фотеље, кревети, тенкови, војне трупе,

кад боље погледаш, све су то мишје рупе!

Само да нам се не види репато дупе!

ИКОНИЈА:

Израдио те швалер,

па ти сада не ваља цео свет!

Не може све ни по твојој вољи!

ГОСПАВА:

А кад се загледаш мало боље, шта вири?

Из мишје рупе реп ђавољи!

ЦМИЉА:

А ди ти је она твоја прекрасна бразлетна?

ГОСПАВА:

Бразлетна?

ИКОНИЈА:

Узо јој воскар дудари монограм!

И плус дудари датум венчања, Куковдан!

ГОСПАВА:

Бразлетна? Бразлетна? Бразлетна?

(У великом страху појури напоље. Излазећи, судари се са Вилотијевићем. Он је згрануто погледа, а затим, као да прати двојицу невидљивих војника, прилази столу и смешта своје „госте“.)

ИКОНИЈА:

Шта би, лудаји?

ЦМИЉА:

Само сам је питала ди је бразлетна, чула си!

Кад рекох бразлетна, ко да сам је потпалила!

Видла си како се сместа експресирала!

ВИЛОТИЈЕВИЋ:

Седите ви, само ја нешто да питам.

(Прилази Иконији)

Ко вам је ова што истрча?

ИКОНИЈА:

Која ће бити, Госпава!

ВИЛОТИЈЕВИЋ:

Требало је прво допере руке.

ИКОНИЈА:

Шта?

ВИЛОТИЈЕВИЋ:

Кажем, требало је прво допере руке.

Како ће кроз варош с крвавим рукама?

ИКОНИЈА:

С крвавим рукама?

Цмиљо, шта је с том комовицом?

СТАВРА:

Шта све овај несретник неће видети!

Није му сад лако са таквим очима!

ВИЛОТИЈЕВИЋ

(Враћа се за сто. Говори с паузама, у које су смештене замишљене реплике невидљивих војника.)

Ама само ви седите, нешто сам пито!

Имају одличне шкембиће у сафту!

Зашто да нема шкембића?

Телетине? Има и телетине; и брашна.

Који Макензен? Ама какав Макензен?

И не каже се министар војни, откуд вам то,
него државни секретар за народну одбрану!

Не каже се ђенерал, са Ђ,
него са Г, генерал!

А је л морате све то увек да носите?

Мислим, те пушке... стварно су раритети!

Како кажете, кокинка? Заиста нисам чуо!

ИКОНИЈА:

С ким то овај прича?

СТАВРА:

Са војницима.

ИКОНИЈА:

Ама с којим војницима?

СТАВРА:

С онима с којима седи.

ИКОНИЈА:

Је л ти њих видиш?

СТАВРА:

Не видим, али то ништа не значи.

ИКОНИЈА:

Држим ли ја кафану, или лудницу?

ВИЛОТИЈЕВИЋ

(с паузама, као горе):

Како? У чему је човеков идентитет?

Па у лектимацији, у чему ће другом да буде?

Ааа, мислите морални?

Па за то служи карактеристика,

то је бар јасно!

Ма ајте, молим вас,

какве аустроугарске трупе, побогу, људи?

Који краљ Петар?

Ама на каквим волујским колима?

Сумарени? Кажете баш тако: сумарени?

Је ли то нешто на јапанском?

Све смо побркали, дај да се прво средимо!

Мозак боље ради с пуним стомаком!

Алал ти вера, војничино,

тако и треба: кашику на готовс!

Ви се договорите шта ћете за пиће,

а ја одох да наручим шкембиће!

(Иконији)

Молим вас, наспите двапут шкембиће!

Дупле порције, за ону двојцу војника!

ИКОНИЈА:

Ја морам да седнем!

ЦМИЉА:

Шта да радим? Да сипам?

СТАВРА:

Наравно да сипаш!

Наруџбина је наруџбина!

(Ставра наставља да чита новине. У вратима се појављује Просјак.)

ИКОНИЈА:

Ко је то тамо у вратима?

ЦМИЉА:

Онај просјак!

ИКОНИЈА:

Питај га што не улази.

ЦМИЉА:

Пита те Иконија што не уђеш!

ПРОСЈАК:

Само да привирим, тражим једног...

ЦМИЉА:

Каже само да привири,

некога тражи...

ИКОНИЈА:

Кога тражи?

ЦМИЉА:

Пита Иконија кога тражиш!

ПРОСЈАК:

Ма једног, није важно... А!

(Улази)

ИКОНИЈА:

Шта је, данас не носиш мамце?

ПРОСЈАК:

Ко зна! Постоје мамци и мамци!

ВИЛОТИЈЕВИЋ:

Оди ти вамо!

Ајде, брате рођени, попи нешто!

Ми смо ти сада исто друштво,

ни кучета ни мачета, прави другари!

Сигурно немаш нигде никога?

Види се да немаш! Немам ни ја!

А до јуче...

имо сам пријатеља да не знам шта ћу с њима!

Кад око себе

лупаш печатом као буздованом,

можеш да купиш пријатеља за кило дима!

Кажи шта ћеш да попијеш!

Брате рођени, пропо ми пут под ногама!

Нико и ништа,

а каква је то била каријера!

ПРОСЈАК:

Свему има лека...

ВИЛОТИЈЕВИЋ:

Бога ми, како је синоћ било,

мислим да нема!

ПРОСЈАК:

Свет је направљен зато да буде добар...

ВИЛОТИЈЕВИЋ:

То сам и ја говорио, зговорнице,

и то годинама...

Ал, кажу другови, нисам ништа урадио...

ПРОСЈАК:

Тебе, видим, притисно велики камен!

ВИЛОТИЈЕВИЋ:

Није то лако носити!

ПРОСЈАК:

А кад би хтео неко други да понесе?

ВИЛОТИЈЕВИЋ:

Јеси ти читав?

Која будала да носи туђи камен?

ПРОСЈАК:

Има разних будала.

Нађе се неко ко баш воли да понесе.

ВИЛОТИЈЕВИЋ:

Мој камен?

ПРОСЈАК:

Твој, кафеџинкин, ове девојке,

овог што чита новине, чији било!

ВИЛОТИЈЕВИЋ:

Шта ти то причаш?

ПРОСЈАК:

Слушај... Ево овако...

(Њихов даљи разговор се не чује)

ИКОНИЈА:

Што ли он толико око Вилотијевића?

ЦМИЉА:

Мене питаш!

ИКОНИЈА:

Боже мој, да није из полиције?

ЦМИЉА:

Он? Обична будалчина?

ИКОНИЈА:

Ништа опасније

него кад паметан изиграва будалу!

Док ти около, он зачас пречицом!

ЦМИЉА:

Ја сам тањире опрала.

Је л стварно мислиш да овима сипам шкембиће?

ИКОНИЈА:

Бала сипај, да видим и то чудо!

Мислила сам да сам огуглала на све,

а оно ти бане и невидљива војска!

ПРОСЈАК

(полази од Вилотијевића према излазу):

Само полако, видећеш,

басамак по басамак, па увис!

А за твој камен не брини!

Кад сам натоварен, осећам се ко перо!

Само још да се подигне летња бугија,

па да ме понесе, да ме понесе...

(Еуфорично, машући рукама, као крилима, излази из кафане.)

ЦМИЉА:

Свашта у овом лудом народу!

ВИЛОТИЈЕВИЋ:

Шта је са тим шкембићима?

ЦМИЉА:

Сипам, сипам!

Издире се, ко да сам ја на нафту!

ВИЛОТИЈЕВИЋ

(прилази Ставри):

Другар, да ти кажем!

Нашо сам ја излаз из оног што се десило!

Није то тако страшно, ко што изгледа!

Мислим то, што су ме смакли са говорнице.

Овог ми момента синуло.

СТАВРА:

Па наравски да није страшно!

ВИЛОТИЈЕВИЋ:

Сад ћу да ти кажем шта ћу! Ево овако:

прво ћу да признам погрешке, самокритички!

А и неке везе су ту,

ваљда се нису све испрекидале!

Је л тако?

Па да се полако реактивирам!

Мале дужности, па онда мало веће!

Басамак по басамак,

па једног дана — опет на говорницу!

с ње се види далеко, као са лађе!

СТАВРА:

Тебе је несрећа цабе задесила.

ЦМИЉА:

Насути су вам ови шкембићи!

ВИЛОТИЈЕВИЋ

(расположено):

Војници би можда хтели и нешто да попију!

ЦМИЉА:

А шта да точим за те ваше војнике?

ВИЛОТИЈЕВИЋ:

Сад ћу да питам.

Капетане!

Па где су?

Кад су отишли?

Што сте им дозволили да изађу?

ИКОНИЈА:

Ја дозволила?

СТАВРА:

Шта је, нема их?

ВИЛОТИЈЕВИЋ:

Видиш да их нема!

СТАВРА:

Питање је да ли их нема

или ти опет не умеш да их видиш!

(Затамњење)

VI СЛИКА

(Кафана. Иконија послује око столова — склања чаше, чисти пепељаре. Цмиља, иза шанка, пере судове.)

ИКОНИЈА:

Д

уго је и био на говорници, како је луд!

ЦМИЉА:

Није ни чудо што су га скинули.

ИКОНИЈА:

И није само да види неке војнике,
и да с њима преклапа,
него им још и шкембиће наручује!

ЦМИЉА:

А и ја, будала, верујем, па сипам!

ИКОНИЈА:

Научило то да људе обрлаћује,
па више верујеш њему,
него и својим рођеним очима!

(Уморна, уплакана, неуредна, држећи у руци џемпер који се вуче по поду, улази Јагода.)

ЦМИЉА:

А, ево наше удаваче!

ИКОНИЈА:

На шта то личиш?

Оћеш нешто да попијеш?

ЈАГОДА:

Најбоље отрова!

ИКОНИЈА:

Шта је, шта си се смрачила, није потоп!

ЈАГОДА:

Камо среће да јесте!

Оставио ме онај профисор!

ЦМИЉА:

Који профисор? Твој?

ЈАГОДА:

Онај што има стрину у Канади.

Ону што држи фабрику.

А у ствари није фабрика,

него радња за отварање рупица!

и не живи у Канади,

него ту, на Душановцу!

и није му стрина, него швалерка!

ЦМИЉА:

Коме швалерка?

ЈАГОДА:

Коме, томе мом профисору!

А и он у ствари није профисор,
него неки лакирер!

ЦМИЉА:

Па ти сад веруј профисорима!

ИКОНИЈА:

Ја сам и сумњала да је то неки коштаплер!

Чим је нешто фино, не верујем!

Ајде, немој да плачеш, није важно!

Не може да се живи,
а да се никад не надрља!

ЦМИЉА:

Исте смо ти ми среће.

Мени се, ко ноћас, слично десило,
ако није и горе...

ИКОНИЈА:

А та његова стрина, швалерка, кажеш,
Држи радњу за отварање рупица?

ЈАГОДА:

То сам тек синоћ открила, кад сам отишла.

Отворим врата, кад имам шта и видети!

На кревету, и то у јеку посла,
а крај кревета флаша вињака допола...

ЦМИЉА:

А да ти знаш за моју трагедију!

ЈАГОДА:

Шта се све мени ноћас исподогађало!

Изађем од вас, кад кога видим?

Онај матори напасник, манијак,
стоји крај канте и, дизвинете, пиша!

Нигде никога, мрак, лепо премрем!

Срећом, ту неки пармак, летва, шта ли би,
зграбим, распалим,

испообарам оне канте на њега!

Па бежи, ко без душе!

ИКОНИЈА:

Чекај, црна! Зар овде, пред кафаном?

ЈАГОДА:

Овде, могу и место да покажем!

ЦМИЉА:

Па то је онај!

ЈАГОДА:

И после, тако уплахирена, и бесна,
одем код оног вајног вереника!

А тамо већ знате шта сам све видела!

Улетим, а они усред позе!

Она у вешу, све на њој црно и розе!

Купово нам исту мустру и боју,

ко да је униформа!

ИКОНИЈА:

Јеси ти сигурна да је то тај са станице?

ЈАГОДА:

Како да нисам, овако ми се урезало!

ИКОНИЈА:

Ја морам да седнем!

ЦМИЉА:

Манијак сам сасвим друкче замишљала!

ИКОНИЈА:

Ма какав манијак, будало!

Кажи ми ко ти је отац!

ЈАГОДА:

А и то ти је посебна прича!

Мами умро муж у заробљеништву...

ИКОНИЈА:

У Немачкој?

ЈАГОДА:

А мама кувала на некој економији.

Сврши се рат,

и тамо доделе једног, из нове војске,

заћоре се на први поглед!

И тако мама остане пре венчања.

Нису знали да пазе,

а није ни било ових данашњих срестава.

И таман да се венчају...

ма шта ја ту уопште и причам!

Осуде га, родим се ванбрачно!

ЦМИЉА:

Сад се на то не гледа као некад.

ЈАГОДА:

Баш ме брига да ли се гледа ил не гледа!

Да је сад мени да ме врате у фабрику,

па макар и у трећу смену, није важно,

важно је да се живи!

ИКОНИЈА:

Сећаш ли се ко ти је била мајка?

ЈАГОДА:

Говорила: шлосер, шибација, шамар,

шушумига, швалер!

Говорила: шушо, шинтеру, шалабајзеру, шворц!

ЦМИЉА:

Иконија, ваљда не мислиш?

ИКОНИЈА:

Него шта, него мислим!

Све ми се одједном сâмо повезало!

Ко да се муњом пришило једно за друго!

ЈАГОДА:

Ма, шта је вама двома?

Шта се то зашта пришило?

ИКОНИЈА:

Па тај са станице...

тај, што си га распалила...

па то... то ти је тај твој отац, несрећнице!

(Улази иследник)

ЈАГОДА:

Знаш ти шта говориш?

ИКОНИЈА:

Колко синоћ, пито за Вукосаву!

Причо и за њу! И за мужа у Немачкој!

И за ту економију! И кување!

И да је остала у другом стању!

И да не каже: шишмиш, него: шишмиш!

Ја морам да седнем!

После га нађемо тамо иако претученог!

А онда причо и за све то на станици.

Мислио да си Вукосава, личиш на мајку...

Цмиљо, питај овог шта оће,

мени се ноге осекле!

Несретнице, могла си оца дубијеш!

ЦМИЉА:

Шта пијете?

ИСЛЕДНИК:

Ја л овде станује неки Анђелко Ђора?

ЦМИЉА:

Не станује, ал ту је привремено.

ИСЛЕДНИК:

Имо би са њим нешто службено.

ЦМИЉА:

Он лежи у шупи, на неким сицевима...

Нешто је болестан, непокретан,

— не помако се, дабогда! —

једва и са штапом коракне...

ИСЛЕДНИК:

Није баш ваљда једва?

Ваљда би мого дизађе на разговор?

ЦМИЉА:

За толико ће ваљда моћи, зваћу га.

Оћете нешто за пиће?

ИСЛЕДНИК:

Ово је службено,

не пијем кад сам на дужности.

(Цмиља излази)

ЈАГОДА:

Нисам га ваљда убила?

ИКОНИЈА:

Ниси, мало је фалило!

Имо чворугу оволикачку, праву чвонту!

Ко да му детлић извирио из главе!

А уво расцепљено, расцопано, крв само липти!

Нико не може дудари онако

како уме дудари најрођенији!

(Враћа се Цмиља, подупирући Анђелка)

АНЂЕЛКО:

Реко сам ти да од тог нема ништа!

ЦМИЉА:

Најлакше је упропастити девојку!

Ено ти га тамо, у ћошку!

АНЂЕЛКО:

Видим и сам!

(Анђелко прилази Иследнику, опрезно седа за сто. Цмиља се враћа Иконији, која, код шанка, покушава да поврати Јагоду.)

ЈАГОДА:

Од моје руке, несретник, да погине!

После свега!

ИКОНИЈА:

Ајде, попи још једну, лакнуће ти!

ИСЛЕДНИК:

Ти познајеш Трифуна Трипковића,

безанимања, из Београда,

алијас воскара, алијас лакирера,
Требињска тринес, бркови фарбани?

АНЂЕЛКО:

Познајем га, ал провизорно.

ИСЛЕДНИК:

Једно ме занима.

По пуштању из капезеа,
да ли си с њим можда ступо у контакт?

АНЂЕЛКО:

Ништа ја немам с том вашком ушљивом!

ИСЛЕДНИК:

Колко је мени познато,
зајдно сте вршили недозвољене радње.

А сад кажеш: вашка!

Чудна ствар!

Јесте се нешто можда покарабасили?

АНЂЕЛКО:

Покарабасили? Лопужа!

Главу би мого да му расцопам барапску!

ИСЛЕДНИК:

Па и нађен је јутрос у својој соби.

А и глава му расцопана.

Шта на то кажеш?

ЈАГОДА:

Каште ми где је,
дајте адресу, зовте га, водите ме!

ИКОНИЈА:

Сад ти не вреди.
Отпутово ноћним у десет и триес.

ЈАГОДА:

Колко је сад?

ИКОНИЈА:

Скоро ће дванес.
Зато ја и кажем да не вреди.

ЈАГОДА:

Је ли ти казо куд путује?

ИКОНИЈА:

Није.

ЈАГОДА:

А шта, да одем на станицу, да питам
за где иде воз у десет и триес?

ИКОНИЈА:

Не вреди ти ни то.
Ако иде, на пример, за Ниш и Скопље,
шта ти знаш где он силази?
У Младеновцу? У Параћину? У Ћуприји?
И шта ако преседне у Лапову?
Или, још горе, у Сталаћу?

Шта ћеш онда?

АНЂЕЛКО:

Ништа ја немам с тим!

ИСЛЕДНИК:

Колко ја знам, имо си пуно мотива!

АНЂЕЛКО:

Каквих мотива?

ИСЛЕДНИК:

Прво, ти си крао,

он је те крадене ствари препродао,

али ти није платио!

Друго, сумњо си да те је откуцо.

Треће, по изласку из капезеа,

за њега си се распитивао, и претио.

Имам нотирано:

а) да ћеш да му заковрнеш главу,

б) да ће му присести фарбани бркови,

ц) да ћеш га оставити модрог у целости!

АНЂЕЛКО:

Не може човек ни да пуне, а да се не зна!

ИСЛЕДНИК:

А четврто, и као круна свега,

и мени си малочас реко да би му лично

расцопо главу, и то барапску!

Сада ти сам извуци закључак!

ЦМИЉА:

А можда може преко Црвеног крста?

ЈАГОДА:

Кад би му бар знала име и презиме!

ЦМИЉА:

А шта кажете да пошаљемо опис?

Рекла си да ти се урезе...

ЈАГОДА:

Корпулентан, развијен...

ЦМИЉА:

Није, него баш онизак, жгољав, ко спечен.

ИКОНИЈА:

Потпуно ћелав.

ЈАГОДА:

Ма како ћелав!

Коса му густа, проседа, гругава.

ЦМИЉА:

Очи зелене.

ЈАГОДА:

Неће бити зелене.

Као варнице, ватрене!

ИКОНИЈА:

У ствари водњикаве, види се алкохоличар.

Сам је реко не пије, има јетру.

ЈАГОДА:

Шта сад, црн̄а, да радим?

По чему да га познам?

АНЂЕЛКО:

Кажеш, убица ушо преко крова?

ИСЛЕДНИК:

Од гараже.

Па после уз олук, па на веранду.

Па са веранде кроз прозор право у собу,

па по тинтари са флашом вињака!

Седам — осам — девет пута!

АНЂЕЛКО:

А кад сам га уцмеко, понови, молим те!

ИСЛЕДНИК:

Скочио с првог спрата,

и онда трком низ улицу!

Ја сам то тако реконструисо.

Сваки се детаљ логично уклапа.

Шта се смејеш?

АНЂЕЛКО:

То су ти читаве акробације!

Па ја, човече, не могу ни до клозета!

Не могу ни четри корака, а да не седнем!

ИСЛЕДНИК:

А зашто не можеш?

АНЂЕЛКО:

Не могу ногу да помакнем, укочена!

ИСЛЕДНИК:

У здравственом картону капезеа

о томе нема ни једне једине речи!

АНЂЕЛКО:

Како и да има,

кад нисам ишо на лекарско?

ИСЛЕДНИК:

Чудо да ниси, кад је толико озбиљно?

АНЂЕЛКО:

Одма ћу да ти објасним!

ЈАГОДА:

Чекајте, знам! Сетила сам се!

А она чворуга?

А маснице?

А расцопано уво?

То ће свако да примети!

Благајница, носачи, кондуктери,

спроводници возова, неко мора да примети!

Фала милом госпoду Богу!

Где ми је ташна?

То га је сам Бог

млатно мојом руком, да га обележи!

Шта је сад? Зашто ћутите?

ИКОНИЈА:

Зато што, видиш, ни то ништа не помаже!

Све ти то с њега нестало, као спрано!

Скинуло се преконоћ,

ко да му било нацртано на глави!

Ја сам се баш и чудила, ево Цмиље!

ЦМИЉА:

Чудо, живота ми!

ЈАГОДА:

Како то — нестало?

ИСЛЕДНИК:

Ајде, молим те, не буди наиван!

Разговарајмо ко људи!

Ниси пријавио болест,

да те не би мимоишла амнестија!

Који ће судија то да ти верује?

АНЂЕЛКО:

Ја то могу да докажем!

ИСЛЕДНИК:

Наравно, пружиће ти се прилика.

А сад, молим те, мирно устај, па идемо!

АНЂЕЛКО:

Чекај,

доказаћу ти овде на лицу места!

Гука ко волујска глава!

(Заврће ногувицу)

ЈАГОДА:

Шта је то било с ноликим његовим ранама?

АНЂЕЛКО:

Гука препуна гноја и сукрвице,

саћеш да видиш,

потприштило се, поцрнело,

укочило ми целу ногу, сева у препоне,

не могу да се макнем!

Кад притиснем прстом, остане бело,

а, кад пустим, опет полако поплави.

Саћеш да видиш!

ИСЛЕДНИК:

Ту немаш ништа!

АНЂЕЛКО:

Па, мајку му...

ИСЛЕДНИК:

Можда си побрко ногу, погледај другу!

АНЂЕЛКО:

Како то сад одједном?...

Па малопре сам је трљо терпентином...

ИСЛЕДНИК:

Ајде, не изводи, није ти пало под астал!

Наставићемо детаљно у станици!

(Анђелко збуњено устаје, као да ће поћи са Иследником. Затим се нагло отргне, гурне столицу Иследнику под ноге, и појури према вратима. Иследник, кад се прибере, за њим.)

ИСЛЕДНИК:

Стој, пуцаћу!

Анђелко, не буди луд, не компликуј!

Стој! У име закона, стој!

(Истрчава)

ИКОНИЈА:

Шта ово би?

Шта је урадио?

Ко је тај?

ЦМИЉА:

Неки суповац!

ИКОНИЈА:

Зашта га терети?

ЦМИЉА:

Откуд знам!

ИКОНИЈА:

Како иако истрча соном ногом?

(Споља, нагло, шкрипа кочница, тресак, затим тишина. Све три жене стоје као скамењене. Тетурајући се од шока, у кафану се враћа Иследник.)

ИКОНИЈА:

Човече, шта то би?

ЦМИЉА:

Шта је са Ћором?

ИСЛЕДНИК:

Налетео!

Десето!

Тонац!

ЦМИЉА:

Не смем ни да питам...

ИКОНИЈА:

Је ли жив?

(Затамњење)

VII СЛИКА

(Периферијско гробље. На гробовима јабуке, пивске флаше, шољице за кафу, на крстовима пешикири и избледеле заставе. Кафански пријатељи стоје око Анђелковог гроба. Пада киша. Сви држе запаљене воштанице и отворене кишобране.)

ИКОНИЈА:

Весели Анђелко, Бог да му душу прости!

ЦМИЉА:

Нолики човек, пун живота!

МИЛЕ:

Баш мала пратња!

Никог из друштвених организација!

СТАВРА:

Лака му црна земља!

ИКОНИЈА:

Очајан дан за пратњу! Много пада!

ЦМИЉА:

Она кучка, она Госпава!

Онај женски распад над распадима!

Шта му сад мртвом вреди што је признала?

ИКОНИЈА:

Зато је онај казо руке кржаве!

Прво сам помислила да је луд, и да булазни,

тек сам се после досетила!

Зато је она појурила онда онако,

онда кад си је питала за бразлетну!

Препала се кад је схватила

да јоје бразлетна остала покрај жртве!

ЦМИЉА:

Био би Анђелко данас жив

да су бразлетну крај леша нашли раније!

ИКОНИЈА:

А и та вашка, Трифун Трипковић!

Госпави да се преставља као воскар!

ЦМИЉА:

Оној несретници још горе, као профисор!

МИЛЕ:

А и она блесава, па верује!

СТАВРА:

Несретник се свачему понада!

ЦМИЉА:

А у ствари је био лимар...

ИКОНИЈА:

Ма како лимар, није ни лимар,

и то је било само фиктивно!

Са Анђелком се бавио криминалима,
па га и оцинкарио, да би му остале паре!

ЦМИЉА

(Ставри):

Да се ти ниси нашо да ме утешиш...

ИКОНИЈА:

И да се, молим те, тако забуни,
да једне вечери закаже обадвема!

(Улази Просјак)

ЦМИЉА

(Ставри):

Ти си ми помого у моме најтежем моменту!

МИЛЕ:

Ко би то реко за Госпаву, иако мирна!
А човека укока флашом вињака!

ИКОНИЈА:

Трифун је макар брзо живео,
а јадни Анђелко?

Мало, мало, па заглави затвор!

Није му се, ето ти, дало

ни Кнез Михајловом несретник да се прошета!

СТАВРА:

Ја се све питам

шта је то било соном његовом ногом!

ЦМИЉА:

Тако ме то потресло!

Да није, мацо, било тебе,

била сам спремна

свашта од себе да учиним!

СТАВРА:

Немој ти мени „мацо”!

ИКОНИЈА:

Ајде по једну за покој душе!

МИЛЕ:

Не знам смао коме је треба поп!

СТАВРА:

Спаси Бог!

МИЛЕ:

На спасеније!

ИКОНИЈА

(Просјаку):

Ајде и ти натegni једну, ваља се!

На гробу има пилава, пилетине,

и парадајза, послужи се!

Нашем Анђелку за покој душе!

Станде, живота ти!

МИЛЕ:

Шта је сад?

ИКОНИЈА:

Погледај!

(Сви гледају у правцу у коме је показала Иконија. Запрепашћени. Тишина. Затим, с лисицама на рукама, улази Госпава, праћена Иследником.)

ГОСПАВА:

Друже!

Откључајте ми ове руке, кумим вас Богом!

Да ме не гледају људи оковану!

ИСЛЕДНИК:

Пропис је пропис, нема ни говора!

МИЛЕ:

Не би хтео да сам у њеној кожи!

ИКОНИЈА:

Шта ћеш ти овде, црна несретнице?

ГОСПАВА:

Спроводе ме у тамну кућу, на робију!

МИЛЕ:

Много јоје грбава ситуација!

ГОСПАВА:

Иконија, кумим те Богом, пробуди ме!

Не могу више овако страшно да сањам!

Знаш ли ти како је то

кад не знаш где од себе да се сакријеш?

ПРОСЈАК:

(за себе):

Реко сам ја

да ће бити мишја рупа за дукат!

ГОСПАВА:

Жива, а више ништа од живота!

Ни упролеће пред „Малу астрономију”,

ни у бакалницу,

у мирис ваниле, цимета, финих сапуна...

Ни по киши од излога до излога...

Нигде ништа...

Иконија, мајко моја, немам ни наде!

ПРОСЈАК

(за себе):

Сад зови,

да видимо ко ће да се одазове!

ГОСПАВА

(од једног до другог):

Кажи ми неку лепу реч, утеши ме!

Сажали се, кажи ми да ти је жао!

Пусти барем једну сузу за мене,

биће ми лакше!

Узми ме за руку! Помилуј ме!

ЦМИЉА:

И ти си лепо Трифуна помиловала!

Флашом, намртво!

ГОСПАВА:

Грех је несретници обећати, па слагати!

ИКОНИЈА:

Шта ти је ког врага обећавао?

ГОСПАВА:

Брак! Људски живот! Кујну! Спаваћу собу!

Чисту постељину! Поштовање! Децу!

ЦМИЉА:

Кад је теби таквој обећано брак,

или је био пијан, или луд,

ил си му давала враџбине!

ГОСПАВА:

Није враџбине, будала, него паре!

А он да нађе ону клапушару!

Мојим јој парама плаћо крменадле!

Мојим парама биоскопе и сусам!

Мојим парама мустру црно и розе!

А ја животарила на празном пасуљу!

Да за њега приштедим!

Па она да ме назове курветином,

а гоји се, курва, од моје курвинске зараде!

и он још да је узме у заштиту!

Коме се не би земља отворила?

Иконија!

Ја сад на души носим убиство!

Кажи ми макар да знаш како ми је!

СТАВРА:

Нама је свима жао...

ЦМИЉА:

Шта жао, проституткиња једна!

Ја тебе, мацо, никада не би флашом!

ИКОНИЈА:

Што може да ти уради поштена,

то ти курва никад не би урадила!

ЦМИЉА:

Кад је изгубила сваки образ!

ГОСПАВА:

Цмиљо, молим те! Ко сестру!

Ако ми не можеш лепу реч, немој ни ружну!

Цмиљо, кумим те Богом!

МИЛЕ:

Требало би ошајдарити опајдару!

ЦМИЉА

(замахне на Госпаву):

Садискиња!

ИСЛЕДНИК:

Оступи, другарице!

Себи руке, кад кажем!

ГОСПАВА:

Мене да удари?

Друже!

Откључајте ми ове руке, молим вас,
само на две секунде, да јој покажем!

ЦМИЉА:

Сад имаш бразлетну какву заслужијеш!

ГОСПАВА:

Мрзе ме зато што желе да се курвају,
а немају петљу за курвање,
и што не дам да ме поваљују шоње!

МИЛЕ:

На кога ти то циљаш?

Ја сам у БАСК-у подизо тегове
и растезо федере преко груди!

ГОСПАВА:

Какве сте ви бедиње и сплачине!

ЦМИЉА:

Па друже!

Па мајку му!

Па каква је ово држава?

Поштене грађане вређају затвореници!

ГОСПАВА:

Кад видим како изгледају поштени,
кажем: фала Богу што сам курва!
И кога сам ја само нашла да молим!
Какви људи, кад из њих ни једну сузу,
Ни једну реч самилосну да исцедиш?
Ја ћу моје сама да понесем! Сама!
И да понесем, и да изнесем!
Друже!
Води ме одавде, нек ми суде,
па у затвор — међу праве људе!

(Излази. Иследник за њом. Просјак коракне за њима, збуњено, али се предомисли и врати се натраг.)

МИЛЕ:

Скресо би ја њози, да није женско!

ИКОНИЈА:

Треба да ме увуку у тај процес,
да ми чачкају дозволе, пословање,
да сутра живим од глогиња?

Шта мислиш,

да ли у затвор пуштају пакете?

Мало финог сапуна, женско је!...

ЦМИЉА:

Пакет за ону садискињу?

СТАВРА:

Да си је мало утешила,

шта би те коштало?

ЦМИЉА:

Је л ти њој држиш страну против мене?

Једној убици?

ИКОНИЈА:

Само још и ви окрените на свађу!

И који је теби андрак данас?

Дај да се мало зложимо,

како налаже обичај!

Црна моја Госпава, црна Госпава!

Ајде, послужте се!

Да се бар с Анђелком честито опростимо...

Док нису и троглави почели да наилазе...

(Док они, с гроба, као са астала, узимају пилав, печење, флаше, на сцену опрезно улазе Манојло и Танаско. Крију се, иако их нико не види. Посебну пажњу обраћају на Просјака.)

МАНОЈЛО:

Јесам ти ја реко да ће се чудо показати?

И показало се, и то неколко пута!

И видео си како се завршило!

Наопако, као и с нама!

А сад поприпази на ону птичицу!

ТАНАСКО:

Мени се још онда учинио познат!

МАНОЈЛО:

А ниси умео да ми скренеш пажњу?

ТАНАСКО:

Ја сам вам је и скретао,

ал ви сте у том моменту рекогносцирали!

МАНОЈЛО:

Причекаћемо да ови оду!

Са њега ока да не скидаш!

ТАНАСКО:

Не би ја скидо ока соне тамо!

Кад год је сретнем, држи свећу и амрел!

Да ми је да је одведем у Мачву,

у неку мачванску креветчину, фарбану жуто!

А на креветчини...

зора се тек заплавила,

миришу дуњци,

ја се распиштољио, она се расплавила!

Е, мој госкапетане!

Са новом женском

човек се осећа као процвала врба!

МАНОЈЛО:

Завежи, кад ти кажем!

и у заклон!

(Склањају се иза других, старих, гробова. Они који су дошли на пратњу стоје над Анђелковим гробом и гледају увис, у небо. Као да горе, у небу, виде Анђелка.)

ЦМИЉА:

Ослободио се брига земаљских, веселник!

ИКОНИЈА:

Сад се он, са десне стране,

међ праведницима горе одмара!

МИЛЕ:

Они који су га овде доле шупирали,

сад му горе кажу извинте!

ЦМИЉА:

Добио двособан стан, са погледом!

Намештај све сами махагонијум!

МИЛЕ:

Голе му женске на асталу, на полици,

на отоманима, по орманима, на радију,

по фијокама!

ИКОНИЈА:

Отворио ресторан са певачицом!

МИЛЕ:

Пуштају га и на затворене састанке!

ЦМИЉА:

Накупује суботом новина,

па све до понедељка не откључава!

МИЛЕ:

Дају му чак и реч!

ИКОНИЈА:

На асталима цвеће, и резервације!

Обуко смокинг, привезо лептир-машну!

у сандуцима палме и аспарагуси!

МИЛЕ:

Ено, саће да гласају!

ЦМИЉА:

Сви апарати у кујни на електрику!

МИЛЕ:

Па то је врхунац!

Погледајте!

Је ли он луд?

Подиго руку против!

(Сви, запрепашћено и са завишићу, гледају у небо. Дужа пауза. Прва се прене Иконија, која почиње да скупља судове у веш-корпу. Остали се још увек не померају: стоје, под утиском оног што су видели на небу.)

ИКОНИЈА:

Е, па, сад је, ваљада, готово!

Све је било како налаже обичај!

Гледајте да нешто не заборавим!

Треба да стигнем и у бакалницу, немам бакалука,

а у седам затварају...

МИЛЕ:

Мени у седам почиње састанак огранка!

Морам да стигнем, биће прозивање!

ИКОНИЈА:

Мени причаш!

Ти и састанак огранка!

Стави тај лонац у ту шерпу!

Дај ми то вамо!

Помози ми ову веш-корпу да понесем!

Састанак огранка!

Накрени вамо тај кишобран!

А теби, Анђелко, лака ти црна земља!

Да си знао колико ти је суђено,

можда би живео мало паметније!

Покиснућемо као мишеви! Што лије!

Почело и низ леђа да ми цури!

Дужи ту корпу, мајку му, није ти дрвена!

И пожури!

(Иконија и Миле излазе)

ЦМИЉА:

Да ти ја кажем, мацо, шта сам смислила...

СТАВРА:

Реко сам ти

да ме пред светом не називаш „мацо”!

ЦМИЉА:

Добро, нећу, не љути се!

Гледај овако!

Ја имам нешто мало уштеђевине,
и постељине, колко за први моменат,
с те стране немој да бринеш.

Само да одем са оног Репишта!

Немаш појма, страшно, ни трунке конфора!

Проблем ће нам бити само стан.

Али и ту се може нешто учинити.

Па сви да се скупимо, како и волиш.

Довешћу млађу сестру на школовање,
тетку да нам кува, ујну да чува децу,
братанца да се запосли у пивари.

Не ваља, је л да, кад човек живи сам!

Чек да ти прођем с десне стране!

СТАВРА

(док га Цмиља обилази, гледа у Анђелков гроб):

Где ли је нестала она његова гука?

ЦМИЉА:

Ово је стварно киша над кишама!

С леве ћу ићи кад се будемо венчали!

А ти знаш, мацо, да си ми био други?

(Руку подруку, испод кишобрана, излазе са сцене. Остао је само Просјак који, с врећом на глави, чучи крај неког гроба. Опрезно излазе Манојло и Танаско, с пушкама на готовс.)

МАНОЈЛО:

Ти га заокружи здесна, ја ћу слева!

(Прилазе Просјаку)

МАНОЈЛО:

Да се ниси мако!

Скидај ту врећу с главе!

Брже, кад говорим!

Тачно нако како сам мислио: чворуга!

Ко да му детлић извирио из главе!

А уво расцепљено, расцопано, крв само липти!

ТАНАСКО:

То је чворуга оног маторог!

МАНОЈЛО:

Заврћи ту ногувицу!

Наравно, гука!

Потприштила се, поцрнела, отекла!

Погледај:

кад притиснем прстом, остане бело,

а кад пустим, опет полако поплави!

ТАНАСКО:

Па то је гука

са ноге овог овде, што је сарањен!

МАНОЈЛО:

Раскопчавај се!

ТАНАСКО:

Ево моје ране, госкапетане!

Рафал укосо,

од пупка према десном рамену!

МАНОЈЛО:

Шрапнел у трбуху, лакат размрсан гелером!

То је моје!

Откуд на теби моје ране?

ПРОСЈАК:

Ја сам хтео да помогнем, шта вичеш...

МАНОЈЛО:

Ти да помогнеш?

ПРОСЈАК:

Да све људске болове примим на себе!

Да скупим све ваше чиреве, чворуге, красте,

ваше несанице, сузе и ноћне море...

Да вашу патњу понесем у себи...

МАНОЈЛО:

Немаш ти појма шта си направио!

ПРОСЈАК:

Оном старцу излечио сам чворугу!

МАНОЈЛО:

А без те чворуге

не може да га препозна ни његова рођена кћи!

ПРОСЈАК:

Овог покојника излечио сам од гукe!

МАНОЈЛО:

А без те гукe није мого да докаже

да је невин, и да није убица!

Зато сада и јесте покојник!

ПРОСЈАК:

А онај с предикаонице...

ослoбoдиo сaм гa oчaјaњa и ужaсa!

МАНОЈЛО:

То му oчaјaње oтвoрило oчи, a ти?

Тек штo је прoглeдao, ти гa oслeпeo!

ТАНАСКО:

Штeтa зa oнo пиће и шкeмбиће!

ПРОСЈАК:

А вaмa двoјци?

МАНОЈЛО:

Са нaмa ти је испaло јoш гoрe!

Аустријскa офaнзивa, клaницa,

нa нaш сeктoр тучe јeдaнec цeви,

oд тoгa чeтири вeликoг кaлибрa!

Пуцaли смo кoлкo смo мoгли, aл цaбa,

рaзбуцaли нaс кaо бундeву!

Нoгe су нaм висилe пo дрвeћу,

куљала црева из трбуха, главе распопућене,

Макензен продре пошто смо искрварили!

А ујтру?

Ујтру сви устали здрави као дрен!

Нико ни једне огреботине!

Мртви, а устајемо као да смо живи!

ПРОСЈАК:

То сам ја све

у моје тело примио!

То, што сте устали здрави, и као живи,

то је моја заслуга!

МАНОЈЛО:

Чекај да чујеш до краја,

па онда види каква је заслуга!

Дошо дивизијар, нашо нас здраве и читаве,

викао саботери, дезертери,

оставили сте четврту чету на цедилу,

положај изгубљен, људи масакрирани!

Кажемо да смо се тукли, да смо гинули,

али немамо чиме да докажемо!

ПРОСЈАК:

И онда?

МАНОЈЛО:

Зна се шта онда!

Преки војни суд,
ражаловање, скидање еполета,
и стрељање по кратком поступку!

(Тишина)

ТАНАСКО:

Нису нам отпевали чак ни „Господи, упокој...”

МАНОЈЛО:

Јеси ти свестан шта си учинио?

ТАНАСКО:

Оној кафеџинки човек излечио кутњак!

Такво чудо може и берберин клештима!

МАНОЈЛО:

Док човеку не видиш рану,

не знаш с ким имаш посла!

ТАНАСКО:

Госкапетане,

немоће да се кидате толико!

МАНОЈЛО:

Немаш оно зашта си страдао,

ал се тешиш, бар имаш своје страдање!

Мислиш да људи пате онако, без разлога?

Рана се човеку у звезду претвори,

па му сија, да види куда иде,

осветљава му друге људе,

осветљава му кућу, астал, жену,
вечеру, цео живот!

ТАНАСКО:

Поцепаћете се тако, госкапетане!

МАНОЈЛО:

Човек и јесте човек
прво на основу свога страдања!

ТАНАСКО:

Само се дабе потресате и сецате!
Оћемо ли кретати, или нећемо?

МАНОЈЛО:

Ајде, дижи се!
Устај, кад говорим! Идемо!

ПРОСЈАК:

А куда идемо?

МАНОЈЛО:

У Ђенералштаб, у Министарство војних дела,
да све потанко испричаш, пред комисијом,
да нам се опере срамота са имена,
да нам гробове опоју, да их оплеве,
да људи виде ко смо!

ПРОСЈАК:

Отад је, човече, прошло педесет година!
Ко ме да потанко испричам?

У Ђенералштабу, а нема Ђенералштаба!

У Министарству, а нема Министарства!

Пред ким да вас оправдам?

МАНОЈЛО:

Значи, зато се мени секције не слажу?

Педесет година?

А наша срамота, а наша војничка част?...

ТАНАСКО:

После педесет година, госкапетане,

то ти се више не разликује!

То ти више никог под небом не занима!

МАНОЈЛО:

Како да докажемо?

ТАНАСКО:

Тамо где треба да се зна,

зна се, и не мора да се доказује!

Ајдемоте полако!

МАНОЈЛО:

Куд ћемо сад?

ТАНАСКО:

Идемо тамо одакле смо и дошли,

у гробље.

А ти, усрећитељу! Живе нас урнисо,

а ни мртвима ниси нам дао мира!

Због тебе и мртви морамо да чипчимо!

Педесет година, а ни женско, ни подварак...

ПРОСЈАК:

Шта ће мртвацу женско и подварак?

ТАНАСКО:

То сам ја осто гладан у животу!

Други пут прво научи нешто о људима,

па тек онда...

Море, ајдемо, госкапетане!

Ако нам је педесет година требало доведе,

требаће нам и педесет натраг!

МАНОЈЛО:

Све ми се зацрнело пред очима!

ТАНАСКО:

Ма како зацрнело, погледај како сија!

Сија Шабач, Тимок тече ко злато,

бачки кукурузи препуни сунцокрета,

Београд светли као бело грозђе,

светли Призрен, пун жита светли Срем,

реке се уливају у реке, пролазе лађе,

с Дунава се пуши велика светлост,

уз Дрину блистају целепи говеда,

Морава се плави ко плав искривљен крст,

све се распрострло, као на трпези,

а из облака, изнад земље, као круна,
зраке разбацује велики мачвански лебац!

МАНОЈЛО:

Шта вреди што сија, кад нама не сија?

ТАНАСКО:

Немоте тако, госкапетане!

Сија другоме, као да сија и мени!

— С капетанима мораш ко с малом децом! —

Ајмо, полако, госкапетане, полако.

Тако, ногу предногу! Само полако!

(Излазе. Танаско је заборавио пушку наслонјену на Анђелков гроб. Просјак полако устаје, сумануто се креће по сцени. Затим говори, окренут према страни на коју су отишли Манојло и Танаско.)

ПРОСЈАК:

Шта ми кажете — ране вам једини докази!

А, кад вас боли,

кукумавчите, богорадите, кумите,

ђаволу душу, само да престане!

Докази!

Сами не можете

да издржите своје доказе!

А што се нисте бунили кад вас је болело?

ТАНАСКО

(споља):

Секунд, госкапетане,

заборавих ову пушчетину!

(Улази. Гледа Просјака.)

ПРОСЈАК:

Међ вама би се и арханђео угасио!

Брже но слама!

Ко спава с вашкама, устане препун бува!

Да сте ме барем распели,

да знам ко сам!...

Не разликујете Гаврила од Брадаила,

крило од панка...

Хтео сам да вам учиним добро, да се жртвујем,

да понесем све ваше ране...

ТАНАСКО:

Можеш ти на себе да натовариш

и иљаду, и триста иљада рана,

ал која ти вајда кад те ни једна не боли?

ПРОСЈАК

(спусти се на земљу):

Моја жртва испала залудна,

моја доброта на зло окренула!

Што је требало да ми гране, поцрнело!

Неки репати ветар

ујахо у мене ко с лучем у сламу!

За мном пустош, преда мном пустиња!

Што ми је било нада, сад ми је чемер!

Шта да радим с временом које ми остаје?

Да ме петак суботи отура,

субота недељи, црна ми недеља,

спепељене душе, с капом од пепела!

ТАНАСКО:

Бога Па ти ми мога!

први пут сад

имаш своју рођену муку!

Призови се!

Први пут сада имаш нешто

од чега можеш нешто љуцки да учиниш!

Разумеш? Не разумеш?

Тражиш, тражиш,

а када нађеш ти у кукњаву!

Промозгај мало, промозгај, па ћеш доконати!

(Одлази до гроба, узима пушку и одлази за капетаном)

Ем не пуца,

ем богме није ни лака!

Једино што ми служи као штака!

(Затамњење)

Завеса

Београд, 1974.

